

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
« Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων »

Διπλωματική Εργασία

« Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων
της τοπικής κοινωνίας. Η περίπτωση της πόλης του Ρεθύμνου »

Β

Σταύρος Παλτατσίδης

A.M. 145492

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: «Γεωργία Ζούνη»

Πάτρα, Μάιος 2024

© Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2017

Η παρούσα Εργασία καθώς και τα αποτελέσματα αυτής, αποτελούν συνιδιοκτησία του ΕΑΠ και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης, αναπαραγωγής και αναδιανομής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα της Εργασίας καθώς και το όνομα του ΕΑΠ όπου εκπονήθηκε.

« Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων
της τοπικής κοινωνίας. Η περίπτωση της πόλης του Ρεθύμνου »

Σταύρος Παλατασίδης

A.M. 145492

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Γεωργία Ζούνη

« Καθηγήτρια στο Ελληνικό Ανοικτό
Πανεπιστήμιο, στο Πανεπιστήμιο
Πειραιώς και στο Οικονομικό
Πανεπιστήμιο Αθηνών »

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Αθηνά Νέλλα

« Καθηγήτρια στο Ελληνικό Ανοικτό
Πανεπιστήμιο »

Πάτρα, Μάιος 2024

«Αφιερώνω την εργασία στην οικογένεια μου»

Περίληψη

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους κύριους τομείς της οικονομίας πολλών περιοχών παγκοσμίως, δημιουργώντας όχι μόνο οικονομική ανάπτυξη, αλλά και διάφορες κοινωνικές πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις. Περιοχές που μπορούν να προσελκύσουν τουρίστες επειδή διαθέτουν φυσικές ομορφιές, μνημεία πολιτισμού και μπορούν να προσφέρουν ένα ελκυστικό τουριστικό προϊόν, μέσω του τουρισμού κατάφεραν αποκτήσουν ένα σημαντικό μέσο απόκτησης εσόδων. Η θετική οικονομική επίδραση του τουρισμού σε πολλές περιοχές έχει αποδειχθεί με πολλές έρευνες και είναι κοινώς αποδεκτή. Με την αυξανόμενη όμως προσέλευση τουριστών σε περιοχές υψηλής τουριστικής ακτινοβολίας, η επίδραση του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων έχει γίνει ένα θέμα ζωτικής σημασίας τόσο για τους ερευνητές όσο και για τους πολιτικούς φορείς. Αναμφίβολα, ο τουρισμός επιφέρει αλλαγές στον τρόπο ζωής και στο περιβάλλον των περιοχών υποδοχής, άλλα πόσο ακριβώς αυτές οι αλλαγές επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων παραμένει αντικείμενο συζήτησης και έρευνας.

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εντοπίσει πως ο τουρισμός διαμορφώνει την ποιότητα ζωής σε αυτές τις περιοχές, εστιάζοντας σε πτυχές όπως η οικονομική ευημερία, η κοινωνική συνοχή, η ποιότητα του περιβάλλοντος και η πολιτιστική διαφοροποίηση.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αποδεικνύουν ότι η ζωή των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου, που είναι μία περιοχή υποδοχής τουριστών επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό θετικά από την τουριστική ανάπτυξη καθώς είναι αναμφισβήτητη η εισροή εσόδων και οι θετικές οικονομικές επιδράσεις. Όμως κοινωνικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά πρέπει να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα από την πολιτεία ώστε η τουριστική ανάπτυξη να μην ξεπερνά τα όρια της φέρουσας ικανότητας μίας περιοχής και να κινείται στα όρια της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης. Μόνο μέσα σ' αυτό το πλαίσιο η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να ωφελήσει τους μόνιμους κατοίκους των περιοχών υποδοχής και να προσφέρει ένα καλύτερο επίπεδο ποιότητας ζωής τόσο των κατοίκων που διαμένουν στις περιοχές υποδοχής αλλά και των τουριστών που επισκέπτονται τις περιοχές για να θαυμάσουν και να απολαύσουν τις φυσικές ομορφιές και τον πολιτισμό της περιοχής.

Λέξεις – Κλειδιά

Τουρισμός, Τουριστικός προορισμός, Ποιότητα ζωής.

Abstract

Tourism is one of the main sectors of the economy of many regions worldwide, creating not only economic development, but also various social, cultural and environmental effects. Areas that can attract tourists because they have natural beauties, cultural monuments and can offer an attractive tourism product, through tourism have managed to obtain an important means of obtaining income. The positive economic impact of tourism in many regions has been proven by many researches and is widely accepted. However, with the increasing arrival of tourists in areas of high tourism radiation, the impact of tourism on the quality of life of the residents has become a matter of vital importance for both researchers and political bodies. Undoubtedly, tourism brings about changes in the way of life and the environment of the host areas, but exactly how much these changes affect the quality of life of the residents remains a matter of debate and research.

The purpose of this research is to identify how tourism shapes the quality of life in these areas, focusing on aspects such as economic well-being, social cohesion, environmental quality and cultural diversity.

The results of the research prove that the life of the residents of the city of Rethymnon, which is a tourist receiving area, is largely positively affected by tourism development as the inflow of income and the positive economic effects are undeniable. But socially, culturally and environmentally, the necessary measures must be taken by the state so that tourism development does not exceed the limits of the carrying capacity of an area and moves to the limits of viable and sustainable development. Only within this framework can tourism development benefit the permanent residents of the host areas and offer a better level of quality of life both to the residents who live in the host areas and to the tourists who visit the areas to admire and enjoy the natural beauties and the culture of the region.

Keywords

Tourism, Tourist destination, Quality of life.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vii
Περιεχόμενα	ix
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	xi
Κατάλογος Πινάκων	xi
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xiii
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	1
1.1 Προσδιορισμός του θέματος	1
1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	2
1.3 Δομή της εργασίας	3
Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική επισκόπηση	4
2.1 Ιστορική επισκόπηση του Τουρισμού.....	4
2.2 Εννοιολογική προσέγγιση του τουρισμού.....	6
2.3 Τουριστικός προορισμός	6
2.4 Ο τουρισμός και η σημασία του για την τοπική κοινωνία	7
2.5 Ποιότητα ζωής και διάφοροι δείκτες της	10
2.6 Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής	12
2.6.1 Οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού	13
2.6.2 Κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού	18
2.6.3 Πολιτισμικές επιπτώσεις του τουρισμού	21
2.6.4 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού	23
Κεφάλαιο 3: Μελέτη περίπτωσης: Η πόλη του Ρεθύμνου	30
3.1 Περιγραφή της πόλης του Ρεθύμνου.....	30
3.2 Παρουσία της πόλης του Ρεθύμνου ως τουριστικού προορισμού	32
Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία.....	37
4.1 Εισαγωγή.....	37
4.2 Στόχος της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα	37
4.3 Είδος έρευνας	38
4.4 Δεοντολογία έρευνας	39
4.5 Δειγματοληψία έρευνας	39
4.6 Ερωτηματολόγιο	40
4.7 Στατιστική ανάλυση δεδομένων	41
Κεφάλαιο 5: Αποτελέσματα.....	42
5.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	42
5.2 Χαρακτηριστικά που ορίζουν την ποιότητα ζωής	45
5.3 Η επίδραση του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης.....	53
5.4 Ανάλυση αποτελεσμάτων με επαγωγική στατιστική	54
Κεφάλαιο 6: Συζήτηση και συμπεράσματα	61
6.1 Περιορισμοί της έρευνας και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	63
Βιβλιογραφία.....	65
Παράρτημα Α: «Ερωτηματολόγιο»	73
Παράρτημα Β: «τίτλος παραρτήματος»	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

Εικόνα 1. Μοντέλο των Beer & Martin (2004) για την αντίληψη της εικόνας του προορισμού.....	7
Εικόνα 2. Τουριστικά μεγέθη. Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού. (Un Tourism, 2019).	14
Εικόνα 3. Παλιά πόλη Ρεθύμνου	30
Εικόνα 4. Παραλία Ρεθύμνου	31
Εικόνα 5. Φρούριο Φορτέτζα.....	31
Εικόνα 6. Λίμνη του Πρέβελη	32
Εικόνα 7. Συμμετοχή του Ρεθύμνου σε τουριστική έκθεση	33
Εικόνα 8. Γιορτή Κρητικής Διατροφής	35
Εικόνα 9. Καρναβάλι Ρεθύμνου	35

Δεν βρέθηκαν καταχωρήσεις πίνακα εικόνων.

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. SWAT analysis επιπτώσεων τουρισμού	27
Πίνακας 2. Ποσοστά ηλικιακών κατηγοριών στην πόλη του Ρεθύμνου (Πηγή: ΕΛΑΣΤΑΤ).	40
Πίνακας 3. Έλεγχος KMO και Bartlett's Test	46
Πίνακας 4. Διάγραμμα Scree Plot	46
Πίνακας 5. Δείκτης Cronbach's Alpha	47
Πίνακας 7. Οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού	47
Πίνακας 8. Κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού	50
Πίνακας 9. Πολιτισμικές επιπτώσεις του τουρισμού	50
Πίνακας 10. Περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού	51
Πίνακας 11. Θετικές επιπτώσεις του τουρισμού	53
Πίνακας 12. Αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού	53
Πίνακας 13. Θετικές οικονομικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία	54
Πίνακας 14. Θετικές κοινωνικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία	55
Πίνακας 15. Θετικές πολιτισμικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία	56
Πίνακας 16. Θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία	57
Πίνακας 17. Αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία	57
Πίνακας 18. Αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία	59
Πίνακας 19. Αρνητικές πολιτισμικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία	59
Πίνακας 20. Αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία	60

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Ακολουθούν κάποια παραδείγματα:

ΔΕ	Διπλωματική Εργασία
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΘΕ	Θεματική Ενότητα
ΠΕ	Πτυχιακή Εργασία
ΠΣ	Πρόγραμμα Σπουδών
ΣΥΝ	Συντονιστής

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1 Προσδιορισμός του θέματος

Ο τουρισμός στη σημερινή εποχή αποτελεί μία από τις σημαντικότερες οικονομικές δραστηριότητες και την κύρια πηγή εσόδων για πολλές περιοχές παγκοσμίως. Είναι ίσως η μοναδική οικονομική δραστηριότητα που υπάρχει σε όλες τις χώρες του κόσμου. Η τουριστική ανάπτυξη ευνοεί την επιχειρηματικότητα, δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και βοηθάει στην αναβάθμιση των περιοχών υποδοχής. Παράλληλα όμως ο τουρισμός έχει και κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές επιπτώσεις στη ζωή των κατοίκων των περιοχών υποδοχής τουριστών καθώς φέρνει σε επαφή ανθρώπους από διαφορετικές περιοχές με διαφορετική κουλτούρα με αποτέλεσμα την αμοιβαία επίδραση.

Η Ελλάδα στη μεταπολεμική περίοδο και ιδίως μετά το 1960 μην μπορώντας να ακολουθήσει τη εκβιομηχάνιση της Ευρώπης στράφηκε προς τον τουρισμό εκμεταλλευόμενη την μεγάλη ιστορία της χώρας, τα μνημεία, τις φυσικές ομορφιές της ηπειρωτικής χώρας και των αναρίθμητων νησιών της. Όμως η τουριστική ανάπτυξη στηρίχτηκε περισσότερο στην ιδιωτική επιχειρηματική δραστηριότητα χωρίς να έχουμε παράλληλα και δημιουργία δημόσιων υποδομών που να στηρίζουν αυτό το εγχείρημα ούτε και νομικό πλαίσιο που να κατοχυρώνει την προστασία του περιβάλλοντος. Αποτέλεσμα της μη ισόρροπης ανάπτυξης ήταν η δημιουργία αξιόλογων μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων σε περιοχές που δεν μπορούσαν να καλύψουν τις ανάγκες του μεγάλου αριθμού επισκεπτών. Η άναρχη δόμηση που προέκυψε όμως, ως επακόλουθο της έντονης επιχειρηματικής δραστηριότητας δεν ακολουθούσε την κείμενη νομοθεσία αυθαιρετώντας σε βάρος του περιβάλλοντος και της οικιστικής ανάπτυξης δημιούργησε τεράστια προβλήματα. Στα προβλήματα αυτά τα τελευταία χρόνια ήρθε να προστεθεί και το φαινόμενο του Αίθρη και της οικονομίας του διαμοιρασμού φέρνοντας τον τουρισμό και μέσα στις γειτονίες των πόλεων με επακόλουθο την μείωση των διαθέσιμων διαμερισμάτων για τους γηγενείς ενοικιαστές και προβλήματα από την διαμονή τουριστών σε πολυκατοικίες μόνιμα εγκατεστημένων ενοίκων. Το πρόβλημα αυτό είναι παγκόσμιο και απασχολεί πολλές κοινωνίες καθώς δημιουργεί σωρεία προβλημάτων και διάσπαση του κοινωνικού ιστού των πόλεων.

Η οικονομική διάσταση του τουρισμού και οι θετικές συνέπειες της έχουν αποτελέσει αντικείμενο πολλών ερευνών και έχουν αποδείξει τη σημασία της για την τοπική κοινωνία. Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στο να καλύψει το κενό που υπάρχει στις επιπτώσεις που έχει η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής. Έχει στόχο να συγκεντρώσει τις απόψεις των κατοίκων μιας τουριστικής πόλης όπως είναι το Ρέθυμνο και να εντοπίσει κατά πόσο η παρουσία μεγάλου αριθμού τουριστών επηρεάζει τη ζωή των μόνιμα διαμενόντων. Μέσα από αυτή την έρευνα θα δοθεί και το έναυσμα για περαιτέρω έρευνες σχετικά με το πως μπορεί να αντιμετωπιστεί η μεγάλη τουριστική κίνηση σε μία περιοχή και πως μπορεί να ενταχθεί μέσα σε ένα πλαίσιο βιώσιμης και αειφόρας τουριστικής ανάπτυξης, από την οποία όλοι θα μπορούν να είναι ωφελημένοι και οι τουρίστες που θα απολαμβάνουν την φιλοξενία της πόλης αλλά και οι κάτοικοι που θα συνεχίσουν να επωφελούνται από τα οικονομικά οφέλη της τουριστικής δραστηριότητας χωρίς να επιβαρύνεται σε μεγάλο βαθμό η ποιότητα ζωής τους.

1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο να διερευνήσει **τον αντίκτυπο του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων μιας τουριστικής περιοχής και πιο συγκεκριμένα στην πόλη του Ρεθύμνου**. Αναλυτικά θα παρουσιαστούν τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από τον τουρισμό, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας η αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων και η ανοικοδόμηση. Επίσης θα εξεταστούν οι κοινωνικές και πολιτιστικές επιρροές από τη συνύπαρξη κατοίκων και τουριστών. Κυρίως όμως θα παρουσιαστούν οι αρνητικές επιπτώσεις της προσέλευσης μεγάλου όγκου τουριστών σε μία περιοχή, που έχουν σχέση με την ποιότητα ζωής των κατοίκων, την επιβάρυνση του περιβάλλοντος και την αλλοίωση του χαρακτήρα της περιοχής. Ο εντοπισμός των αρνητικών επιπτώσεων μπορεί να βοηθήσει την τοπική κοινωνία να πάρει αποφάσεις και να υιοθετήσει πρακτικές βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης, που θα περιορίσουν σε μεγάλο βαθμό τις αρνητικές συνέπειες της αθρόας προσέλευσης τουριστών διατηρώντας τα θετικά της τουριστικής ανάπτυξης.

Μέχρι στιγμής οι έρευνες στο συγκεκριμένο αντικείμενο είναι περιορισμένες καθώς ο κύριος στόχος όλων των ερευνών ήταν τα οικονομικά οφέλη που θα αποκομίσει μία περιοχή από την τουριστική της ανάπτυξη. Με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου παγκοσμίως, που

οδήγησε και στην αλματώδη ανάπτυξη του τουρισμού παγκοσμίως οδηγηθήκαμε στο άλλο άκρο, δηλαδή την μεγάλη επισκεψιμότητα περιοχών, που ξεχωρίζουν για τα αξιοθέατα και τις φυσικές ομορφιές σε τέτοιο βαθμό, που ο τουρισμός να ξεπερνάει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής και αποτέλεσμα τη δημιουργία προβλημάτων τόσο περιβαλλοντικών όσο και κοινωνικών, αφού άρχισε να επηρεάζεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων σε αυτές τις περιοχές. Σε πολλές περιοχές με μεγάλη τουριστική κίνηση άρχισαν να επιβάλλονται μέτρα για τον περιορισμό του φαινομένου για να προστατευτούν οι κάτοικοι από την αθρόα προσέλευση τουριστών.

Το Ρέθυμνο όπως και ολόκληρη η Κρήτη είναι περιοχή με μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, που τα τελευταία χρόνια με την άνοδο του τουρισμού αντιμετωπίζει προβλήματα διαχείρισης του μεγάλου όγκου τουριστών. Οι υποδομές σε πολλές περιπτώσεις δεν επαρκούν κατά τους θερινούς μήνες για να μπορέσουν καλύψουν τις ανάγκες τόσο των κατοίκων όσο και των επισκεπτών. Η έρευνα αποσκοπεί στην διερεύνηση της επίδρασης της τουριστικής ανάπτυξης στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου. Στόχος της έρευνας είναι να εντοπίσει τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν τη ζωή των κατοίκων και να οριοθετήσει τρόπους βελτίωσης τους, ώστε να επιτευχθεί μία τουριστική ανάπτυξη που θα προσφέρει όχι μόνο οικονομικά οφέλη αλλά και ένα καλύτερο επίπεδο ζωής των κατοίκων.

1.3 Δομή της εργασίας

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία απαρτίζεται από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος έχουμε τη θεωρητική προσέγγιση του θέματος μέσω της βιβλιογραφικής επισκόπησης. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η έρευνα, που πραγματοποιήθηκε σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των κατοίκων του Ρεθύμνου. Στο τρίτο μέρος θα αναφερθούν τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς ο προβληματισμός και οι ιδέες για μελλοντικές έρευνες στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική επισκόπηση

2.1 Ιστορική επισκόπηση του Τουρισμού.

Ο τουρισμός δημιουργήθηκε από μία ανάγκη του ανθρώπου να ανακαλύπτει και να γνωρίζει νέες περιοχές, να αποκτά νέες εμπειρίες. Σε κάθε εποχή ο τουρισμός κάλυπτε διαφορετικές ανάγκες του ανθρώπου. (Βαρβαρέσος Σ., 2000).

Ξεκινάει από την αρχαιότητα όπου ο άνθρωπος μετακινείται για να συμμετέχει σε θρησκευτικές και αθλητικές εκδηλώσεις αλλά και για να αναζητήσει νέες περιοχές για να διαμείνει λόγω της αύξησης του πληθυσμού και της αναζήτησης πρώτων υλών αλλά και της ανάπτυξης του εμπορίου. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα από την ελληνική αρχαιότητα είναι ο πρώτος και ο δεύτερος ελληνικός αποικισμός όπου οι άνθρωποι μετακινήθηκαν για αναζήτηση νέων πατρίδων για να εγκατασταθούν λόγω της αύξησης του πληθυσμού στις περιοχές τους, λόγω πολιτικών και θρησκευτικών διωγμών αλλά και στο πλαίσιο ανάπτυξης του εμπορίου και αναζήτησης πρώτων υλών. (Mosse – Gourbeillon, 1996).

Αργότερα στο μεσαίωνα ο τουρισμός είναι μοναδικό προνόμιο των ευγενών που είχαν την οικονομική άνεση και δυνατότητα να μετακινούνται και να γνωρίζουν άλλες περιοχές για να φτάσουμε στη σύγχρονη εποχή, όπου ο τουρισμός είναι μία ανάγκη του ανθρώπου για αναψυχή, απόκτηση εμπειριών και απομάκρυνση από το άγχος της καθημερινότητας. Στην αλματώδη ανάπτυξη του τουρισμού βοήθησαν κατά τον 19^ο αιώνα η εμφάνιση του σιδηροδρόμου και από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα η ανακάλυψη του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου που διευκόλυνε τις μετακινήσεις των ανθρώπων.

Σύμφωνα με τον Βελισσαρίου (2017), τη μεταπολεμική περίοδο μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο είχαμε μία εκτίναξη του τουρισμού που στηρίζονταν στους παρακάτω λόγους:

- Άνοδος του βιοτικού επιπέδου στην μεσαία τάξη
- Καθιέρωση της άδειας με αποδοχές
- Εξέλιξη των μέσων μαζικής μεταφοράς
- Αύξηση του ελεύθερου χρόνου των εργαζομένων
- Αστικοποίηση
- Η οργάνωση του τουρισμού σε επαγγελματικό επίπεδο
- Πολιτική και κοινωνική σταθερότητα

- Τη μεταβολή των αξιών

Οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής και το άγχος που συνδέεται με την καθημερινότητα στις σύγχρονες κοινωνίες δημιουργεί την ανάγκη για διακοπές, που θα βοηθήσουν τον άνθρωπο να χαλαρώσει να γνωρίσει νέα μέρη και να αποκτήσει νέες εμπειρίες. Ωστόσο, εκτός από τους εργαζόμενους, αναδύεται και νέες ομάδες ταξιδιωτών, όπως οι συνταξιούχοι που έχουν ελεύθερο χρόνο και χρήματα, χάρη στο μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής και τη βελτίωση της κοινωνικής ασφάλισης. Και σε αυτή την περίπτωση, τα ταξίδια θα βοηθήσουν να καλυφθεί το κενό στον ελεύθερο χρόνο με όμορφο και δημιουργικό τρόπο. (Τσάρτας, 1987).

Σήμερα στις αρχές του 21^{ου} αιώνα με τη ανάπτυξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, τη γρήγορη και άμεση πληροφόρηση του κοινού και την εύκολη πρόσβαση για ταξίδια έχουμε εκτίναξη της τουριστικής δραστηριότητας. Η αύξηση μάλιστα του τουρισμού είναι τόσο μεγάλη σε περιοχές με σημαντικά αξιοθέατα που έχει ως αποτέλεσμα να εμφανίζονται φαινόμενα υπερτουρισμού με αρνητικά επακόλουθα για την τοπική κοινωνία.

Η Ελλάδα, που δεν κατάφερε να ακολουθήσει την εκβιομηχάνιση της Ευρώπης βρήκε στον τουρισμό ως ευκαιρία για να αναπτυχθεί οικονομικά και να κάνει την τουριστική δραστηριότητα κύριο πυλώνα της οικονομίας της. Η μεγάλη ιστορία που διαθέτει η Ελλάδα με τα πολλά μνημεία, τις πολύ καλές καιρικές συνθήκες και το μεγάλο αριθμό παραλιών που διαθέτει τράβηξε από την αρχή το βλέμμα των τουριστών. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα έγιναν προσπάθειες για να τεθούν οι βάσεις του τουρισμού με τη δημιουργία του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού. Μετά όμως το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και ειδικά τη δεκαετία του '60 η Ελλάδα μπήκε μέσα στους κορυφαίους ταξιδιωτικούς προορισμούς παγκοσμίως. Η πορεία αυτή συνεχίστηκε ανοδικά για να φτάσουμε το 2018 ο τουρισμός να περάσει τα 30 εκατομμύρια αφίξεις και τα 18 δισεκατομμύρια έσοδα από τον τουρισμό. Τα τελευταία χρόνια όμως η άνοδος αυτή του τουρισμού έχει οδηγήσει σε σκέψεις για το που θα σταματήσει η αύξηση των αφίξεων και ποιο είναι το όριο της αντοχής της κοινωνίας σε αφίξεις τουριστών. Η Ελλάδα πρέπει να ξανασχεδιάσει την πολιτική, που θα ακολουθήσει σε επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης και να δημιουργήσει υποδομές για 12μηνο τουρισμό. Μία τέτοια τροπή θα οδηγήσει σε ένα άλλο πλαίσιο ανάπτυξης και θα βοηθήσει τη χώρα να εκμεταλλευτεί σε μεγαλύτερο βαθμό τις δυνατότητες της τουριστικής ανάπτυξης της. (Insete, 2018).

2.2 Εννοιολογική προσέγγιση του τουρισμού

Ο τουρισμός είναι μία πολύπλοκη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα, που επηρεάζει άμεσα όλες τις χώρες του πλανήτη. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Π.Ο.Υ), ορίζει τον τουρισμό ως ένα οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό φαινόμενο κατά το οποίο άνθρωποι μετακινούνται σε χώρες ή περιοχές εκτός του τόπου διαμονής τους, για επαγγελματικούς, προσωπικούς ή επιχειρηματικούς σκοπούς. Οι τουρίστες ορίζονται ως οι άνθρωποι που κάνουν ταξίδια και διαμένουν σε περιοχές που δεν είναι ο συνηθισμένος τόπος κατοικίας τους και για διάστημα που δεν ξεπερνά ένα ολόκληρο έτος για να κάνουν αναψυχή ή για επαγγελματικούς ή και για άλλους σκοπούς (Un Tourism, 2008).

Ο τουρισμός ως βιομηχανία είναι μία σημαντική κοινωνικοοικονομική δύναμη τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο και τις ανεπτυγμένες χώρες. Οι οικονομικές επιπτώσεις που αποφέρει τον έχουν καταστήσει ως κύριο παράγοντα των προσπαθειών στρατηγικού σχεδιασμού σε όλες τις χώρες του κόσμου. Είναι από τις λίγες οικονομικές δραστηριότητες, που επηρεάζουν όλες τις χώρες του πλανήτη. Σήμερα η τουριστική βιομηχανία αντιμετωπίζει μία πληθώρα προκλήσεων όπως η οικονομική και κοινωνική αστάθεια, η ύφεση, ο πόλεμος, η τρομοκρατία, η τεχνολογία της πληροφορίας και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα θέματα περιβάλλοντος και αειφόρου ανάπτυξης. (Uysal et al., 2016).

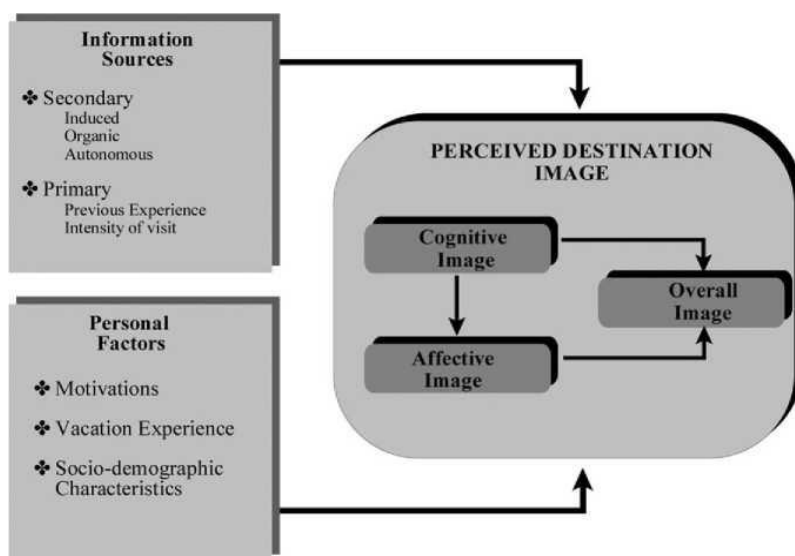
2.3 Τουριστικός προορισμός

Τουριστικός προορισμός είναι μια γεωγραφική περιοχή όπου οι τουρίστες περνούν τουλάχιστον μια νύχτα για αναψυχή ή για επαγγελματικούς σκοπούς. Η τοποθεσία μπορεί να είναι μια χώρα, μια περιοχή ή μια πόλη και είναι ελκυστική για τους τουρίστες. (Bunghez, 2015a)

Ο τουριστικός προορισμός δεν είναι εύκολο να οριστεί εννοιολογικά καθώς περιλαμβάνει ένα μεγάλο σύνολο στοιχείων. Ο πιο αποδεκτός ορισμός είναι αυτός του Crompton (1979), ο οποίος αναφέρει ότι η εικόνα ενός τουριστικού προορισμού είναι το σύνολο των ιδεών, των πεποιθήσεων, των προσδοκιών και των εντυπώσεων που έχουν οι τουρίστες για μια περιοχή.

Επομένως ο τουριστικός προορισμός δεν περιλαμβάνει μόνο την περιοχή αλλά είναι ένα συνονθύλευμα από τις προσωπικές πεποιθήσεις των ίδιων των ταξιδιωτών σε συνδυασμό

με τις πληροφορίες που διαθέτουν για τον προορισμό αλλά και όλα τα γνωρίσματα του ίδιου του προορισμού, που είναι η τοποθεσία και οι κάτοικοι της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με μοντέλο (σχήμα 2.2) των Beerli & Martin (2004) η εικόνα του προορισμού για ένα τουρίστα διαμορφώνεται από τις προσωπικές του αντιλήψεις σε συνδυασμό με τις πληροφορίες που διαθέτει.

Εικόνα 1. Μοντέλο των Beer & Martin (2004) για την αντίληψη της εικόνας του προορισμού.

Ο τουριστικός προορισμός χωρίζεται σε μακροπροορισμούς που είναι για παράδειγμα μία χώρα ή μία μεγάλη περιοχή και σε μικροπροορισμούς όπως για παράδειγμα μία πόλη ή ένα νησί. Το δυναμικό του τουριστικού προορισμού είναι το άθροισμα όλων των πόρων, (φυσικών, ανθρώπινων, πολιτιστικών, ιστορικών, υποδομών), που αποτελούν την τουριστική προσφορά του προορισμού.

2.4 Ο τουρισμός και η σημασία του για την τοπική κοινωνία

Ο τουρισμός στη σύγχρονη κοινωνία αντιπροσωπεύει ένα ξεχωριστό τομέα δραστηριότητας και ένα τομέα ουσιαστικής σημασίας για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της κάθε χώρας. Μόλις μία κοινότητα γίνει τουριστικός προορισμός οι ζωές των κατοίκων επηρεάζονται από της οικονομικές, κοινωνικοπολιτισμικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. (Andereck et al, 2005).

Γενικά οι κάτοικοι αναγνωρίζουν τις θετικές οικονομικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης, αλλά τείνουν να έχουν αρνητικές εντυπώσεις για τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. (Perdue et al, 1990).

Οι οικονομικές επιπτώσεις είναι επιβεβαιωμένες από αναρίθμητες έρευνες, που έχουν γίνει στο θέμα αυτό, αλλά και από τη σημασία που δίνουν οι κυβερνήσεις των κρατών για τη στήριξη της τουριστικής ανάπτυξης με τη δημιουργία υποδομών προς το σκοπό αυτό. Η τουριστική ανάπτυξη σε μία περιοχή συμβάλλει στην αύξηση των εσόδων, της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, της αύξησης των φορολογικών εσόδων και του εισοδήματος των κατοίκων της περιοχής. (Lickorish L, 2004).

Η συμβολή του τουρισμού στην οικονομία μιας χώρας είναι άμεση, έμμεση και επαγωγική. Ο τουρισμός ως οικονομική δραστηριότητα έχει άμεσο αντίκτυπο στην εγχώρια οικονομία μιας χώρας, με αποτέλεσμα να προκαλεί ποσοτικές και ποιοτικές αλλαγές. (Λαγός, 2007).

Πιο συγκεκριμένα, εάν οι τουρίστες είναι καταναλωτές αγαθών και δικαιούχοι υπηρεσιών, αποτελούν άμεση πηγή εισοδήματος. Από τις δαπάνες που πραγματοποιούνται, ένα μέρος πηγαίνει απευθείας στον βιομηχανικό τομέα (εστίαση, διαμονή, μεταφορές κ.λπ.), ένα άλλο μέρος πηγαίνει στον τοπικό ή εθνικό προϋπολογισμό με την είσπραξη τελών και φόρων, και ένα τρίτο μέρος πηγαίνει σε άλλους τομείς της οικονομίας για την πληρωμή των αγαθών που χρησιμοποιούνται και των υπηρεσιών που παρέχονται για την κάλυψη των αναγκών των τουριστικών δραστηριοτήτων. Έτσι, ο τουρισμός μπορεί να στηρίξει τόσο την τοπική όσο και την εθνική οικονομική ανάπτυξη μέσω των οφελών από τους ντόπιους και ξένους επισκέπτες. (Bunghez, 2016).

Ο έμμεσος τρόπος εισροής εσόδων είναι από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, αύξηση των εισοδημάτων των γηγενών κατοίκων και άνοδο του βιοτικού τους επιπέδου. Οι αφίξεις μεγάλου αριθμού τουριστών και η ανάπτυξη της τουριστικής επιχειρηματικότητας (κατασκευή και λειτουργία ξενοδοχειακών μονάδων, εστιατορίων, προμήθειες αγαθών, συγκοινωνίες) δημιουργεί αυξημένες ανάγκες για εξειδικευμένο προσωπικό σε νέες θέσεις εργασίας με καλύτερες αμοιβές. Έτσι άμεσα ενισχύονται τα εισοδήματα των κατοίκων της περιοχής και έμμεσα της τοπικής κοινότητας και του κράτους. Η αυξημένη ζήτηση από τον τουρισμό ασκεί πίεση σε άλλους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας, που με τη σειρά τους για να καταφέρουν να ανταποκριθούν αναγκάζονται να αυξήσουν την παραγωγή τους με

όλα τα θετικά επακόλουθα για την οικονομία μίας περιοχής (Danchev, Παρατσιώκας, 2012).

Ο επαγωγικός τρόπος αύξησης στα έσοδα δημιουργείται από το πρόσθετο εισόδημα που παράγεται από τις τουριστικές δραστηριότητες μέσω μισθών, ημερομισθίων, ενοικίων και επιχειρηματικών κερδών. Αυτό το νέο εισόδημα επιστρέφει στην οικονομία μέσω φόρων, αγορών προϊόντων και επενδύσεων, συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη του τουρισμού (Λαγός, 2005).

Η τουριστική δραστηριότητα όμως εκτός από τις οικονομικές επιπτώσεις έχει και κοινωνικοπολιτιστικές επιπτώσεις. Πρώτα από όλα η αλληλεπίδραση των τουριστών με τους ντόπιους κατοίκους δημιουργεί νέες αντιλήψεις και επηρεάζει τον τρόπο ζωής. Η προσπάθεια για αναβίωση παλιών εθίμων στην προσπάθεια ανάδειξης της τοπικής κουλτούρας βοηθάει στη διατήρηση της παράδοσης. Επίσης οι υποδομές που κάνει το κράτος για την υποστήριξη της τουριστικής δραστηριότητας και αφορούν την υγειονομική περίθαλψη, την επιβολή του νόμου, τις αθλητικές εκδηλώσεις και τις πολιτιστικές πτυχές δημιουργούν νέα δεδομένα για τους ντόπιους κατοίκους. Αυτές οι επιπτώσεις μπορεί να είναι θετικές ή αρνητικές και τα δύο ταυτόχρονα. Στις αρνητικές κοινωνικοπολιτιστικές επιπτώσεις εντοπίζονται ο μεγάλος αριθμός ατόμων σε δημόσιους χώρους (πάρκα, παραλίες), κυκλοφοριακή συμφόρηση, υψηλά επίπεδα θορύβου, εγκληματικές συμπεριφορές, προβλήματα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των τουριστών, πορνεία, αυξημένο κόστος ενοικίων, αύξηση στις αξίες ακινήτων, επίπεδο αστικής ανάπτυξης (Roberts et al., 2022).

Οι επιπτώσεις της τουριστικής δραστηριότητας στο περιβάλλον τις περισσότερες φορές είναι επιβαρυντικές αν δεν υπάρχει σχεδιασμός για ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη. Αναγνωρίζεται βέβαια στις περιπτώσεις αυτές η προσπάθεια των κρατών για ταχύτερη κατασκευή υποδομών. Όμως στις περισσότερες περιπτώσεις ο τουρισμός συμβάλλει στην ατμοσφαιρική ρύπανση, τη ρύπανση των υδάτινων ρευμάτων, των παραλιών, μείωση των φυσικών πόρων των περιοχών υποδοχής και αύξηση των αποβλήτων και των απορριμμάτων. (Archer et al, 2005).

2.5 Ποιότητα ζωής και διάφοροι δείκτες της

Ο όρος ποιότητα ζωής είναι πολυδιάστατος και χρησιμοποιείται για να αποτυπώσει την ευημερία του ανθρώπου, όπως αυτή προκύπτει και διαμορφώνεται από το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει. Εξετάζοντας τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων, που διαμένουν σε μία περιοχή προκύπτουν στοιχεία, που αφορούν τους παράγοντες διαβίωσης καθώς και τις πτυχές της κοινωνικής ζωής, που επιδρούν στην ψυχική και σωματική ευημερία των πολιτών. Η ποιότητα της ζωής των κατοίκων μίας περιοχής μπορεί να συσχετιστεί με την αίσθηση της ικανοποίησης που βιώνουν αλλά και την ευημερία που διαμορφώνουν ως προς κάποιες βασικές διαστάσεις της ζωής τους. (Santos-Júnior et al., 2020)

Καθώς είναι δύσκολο να οριστεί με σαφήνεια ο όρος ποιότητα ζωής υπάρχουν δείκτες που μπορούν να μας βοηθήσουν ώστε να ορίσουμε με ακρίβεια την ποιότητα ζωής. Οι δείκτες μπορούν να χωριστούν σε αντικειμενικούς και υποκειμενικούς (Allirani et al., 2024). Οι αντικειμενικοί δείκτες επικεντρώνονται σε κοινωνικούς δείκτες και είναι οι παρακάτω:

- Υγεία
- Φυσικό περιβάλλον
- Στέγαση
- Περιβάλλον διαβίωσης
- Χρήση του χρόνου
- Κοινωνική ένταξη
- Οικονομική ικανότητα κάλυψης αναγκών
- Η ασφάλεια από εξωτερικούς κινδύνους
- Ικανοποίηση από τη ζωή

Οι υποκειμενικοί δείκτες ποιότητας ζωής διαμορφώνονται στο πλαίσιο των αξιών και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών της κοινωνίας στην οποία ζει κάθε άτομο και ορίζονται σε σχέση με τα ενδιαφέροντα, τους στόχους, τις ανησυχίες και τις προσδοκίες του κάθε ατόμου και περιλαμβάνουν:

- Η αναφερόμενη αίσθηση της ποιότητας ζωής
- Η αίσθηση επάρκειας και ικανοποίησης από τη ζωή

- Η δυνατότητα συμμετοχής του ανθρώπου σε κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις
- Η ικανοποίηση από τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Από τα παραπάνω προκύπτει πως είναι πολύ δύσκολο να εντοπιστούν οι θετικές ή οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα των κατοίκων υποδοχής. Για να βγάλουμε συμπεράσματα για τους αντικειμενικούς δείκτες αλλά για τους υποκειμενικούς στόχους θα πρέπει να χωρίσουμε τους κατοίκους σε ομάδες με βάση κάποια κοινά χαρακτηριστικά τους ώστε να εντοπίσουμε την αντίληψη τους για την ποιότητα ζωής.

Αρκετές μελέτες ανέπτυξαν εργαλεία για τη μέτρηση της στάσης των κατοίκων απέναντι στον τουρισμό και τον αντίκτυπο του. Ωστόσο, είναι σαφές ότι πολλοί παράγοντες διαμορφώνουν τις αντιλήψεις για την ποιότητα ζωής. (Uysal et al, 2016).

Έρευνα των Hateftabar & Chapuis, (2020) έδειξε ότι άτομα με υψηλότερο εισόδημα αντιλαμβάνονταν πιο θετικά τις οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού από τα άτομα με χαμηλότερο εισόδημα. Επίσης διαφορετικά επίπεδα τουριστικής ανάπτυξης μπορούν να επηρεάσουν διαφορετικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Στο αρχικό στάδιο τουριστικής ανάπτυξης η αντίληψη των κατοίκων σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη είναι θετική ενώ θεωρεί ότι έχει λιγότερες ωφέλειες στα επόμενα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε τα ακόλουθα:

- Ο τουρισμός παίζει σημαντικό ρόλο στην ποιότητα ζωής των αυτόχθονων κατοίκων και ο τουριστικός αντίκτυπος έχει θετικές και αρνητικές επιπτώσεις. Οι θετικές διαστάσεις έχουν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ οι αρνητικές διαστάσεις δρουν ανασταλτικά .
- Δεν αντιλαμβάνονται όλοι οι κάτοικοι την επίδραση του τουρισμού με τον ίδιο τρόπο. Όσοι επωφελούνται άμεσα από τον τουρισμό μέσω της απασχόλησης είναι πιο πιθανό να υποστηρίξουν και να αναφέρουν υψηλότερα επίπεδα ποιότητας ζωής σε σύγκριση με άλλους κατοίκους που δεν σχετίζονται με τον τουρισμό.
- Οι αντιλήψεις των κατοίκων μπορούν να διαφέρουν ανάλογα με τις δημογραφικές μεταβλητές όπως ο τύπος κατοικίας και τα αγροτικά εισοδήματα.
- Οι αντιλήψεις και η στάση των κατοίκων για τον τουρισμό τείνουν να διαφέρουν ανάλογα με το επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης με τα περισσότερα οφέλη να προκύπτουν στα πρώτα από τα μεταγενέστερα στάδια ανάπτυξης.

2.6 Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής

Με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου δίνεται η δυνατότητα σε πολλούς ανθρώπους να ταξιδέψουν σε ονειρεμένους προορισμούς σε όλο τον κόσμο. Ενώ τα προηγούμενα χρόνια ο κόσμος ζούσε για να εργάζεται, τώρα εργάζεται για να ζει. Αυτή είναι και μία ειδοποιός διαφορά, που δείχνει ότι έχουμε περάσει σε μία νέα εποχή, που ο άνθρωπος είναι το επίκεντρο και η ποιότητα ζωής του ανθρώπου το ζητούμενο. Έτσι και στην τουριστική ανάπτυξη, που στα πρώτα στάδια της απέβλεπε μόνο στα οικονομικά οφέλη από τον τουρισμό και αποζητούσε όλο και περισσότερους τουρίστες, μέγιστη κάλυψη των διαθέσιμων κλινών και περισσότερα έσοδα, τώρα έχουμε βρεθεί στο σημείο, που εκτός από την οικονομική ανάπτυξη από τον τουρισμό που είναι δεδομένη ελέγχεται και η ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής. Άλλωστε έχει αποδειχθεί ότι μόνο με ικανοποιημένους κατοίκους των τουριστικών περιοχών έχουμε και ικανοποιημένους τουρίστες και αύξηση των αφίξεων και των εσόδων από τον τουρισμό. Επίσης η ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος είναι ακόμα ένας παράγοντας που οδηγεί στον έλεγχο για ένα βιώσιμο και αειφόρο τουρισμό. (Irawan et al., 2022).

Σύμφωνα με τους Perdue, Tyrrell και Uysal (2010) η αξία του τουρισμού έχει μετατραπεί και έχει επικεντρωθεί περισσότερο σε δείκτες όπως η ποιότητα ζωής και η ικανοποίηση των κατοίκων των περιοχών υποδοχής καθώς και στην βιώσιμη και αειφόρος ανάπτυξη.

Μόλις μία κοινότητα γίνει τουριστικός προορισμός, οι ζωές των κατοίκων επηρεάζονται από τις οικονομικές, κοινωνικοπολιτικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Ως εκ τούτου η ποιότητα ζωής των κατοίκων αποτελεί μέλημα των εκάστοτε κυβερνήσεων (De Guimarães et al., 2020) Για να ευδοκιμήσει ο τουρισμός σε ένα συγκεκριμένο προορισμό κάθε αρνητική επίπτωση πρέπει να εντοπιστεί, να μετρηθεί σε μία προσπάθεια λήψης διαρθρωτικών μέτρων.

Σύμφωνα με τους Noriyani -Wiraman (2021), οι επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής μπορεί να είναι θετικές ή αρνητικές. Γενικά οι τομείς της ποιότητας ζωής που επηρεάζονται θετικά είναι η οικονομία, οι ευκαιρίες απασχόλησης, η υπερηφάνεια της κοινότητας, η πολιτιστική ανταλλαγή και η διαθεσιμότητα εγκαταστάσεων. Οι τομείς που επηρεάζονται αρνητικά είναι η υγεία, η ασφάλεια, η ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος, το κόστος ζωής, η προσβασιμότητα στις

δημόσιες εγκαταστάσεις και οι κοινωνικές σχέσεις. Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων για να αυξηθεί η υποστήριξη των τοπικών κοινοτήτων για την τουριστική ανάπτυξη.

2.6.1 Οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού

Οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού ήταν από τους πρώτους παράγοντες που ελέγχθηκαν με έρευνες και αποτέλεσαν το ζητούμενο της τουριστικής ανάπτυξης στα αρχικά της στάδια. Ο τουρισμός μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ακολούθησε μία ξέφρενη πορεία ανάπτυξης και αποτελεί σήμερα τον κινητήριο μοχλό της οικονομίας για πολλές χώρες. Η ανάπτυξη του τουρισμού έχει επίσης προσφέρει εναλλακτικά μέσα οικονομικής ανάπτυξης σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς οι παραδοσιακές βιομηχανίες, συμπεριλαμβανομένης της μεταποίησης και της γεωργίας, έχουν μειωθεί. Σε παγκόσμιο επίπεδο, μεγάλο μέρος της ανάπτυξης του τουρισμού πιστεύεται ότι προέρχεται από τις αναπτυσσόμενες χώρες. (Bertram, 2006).

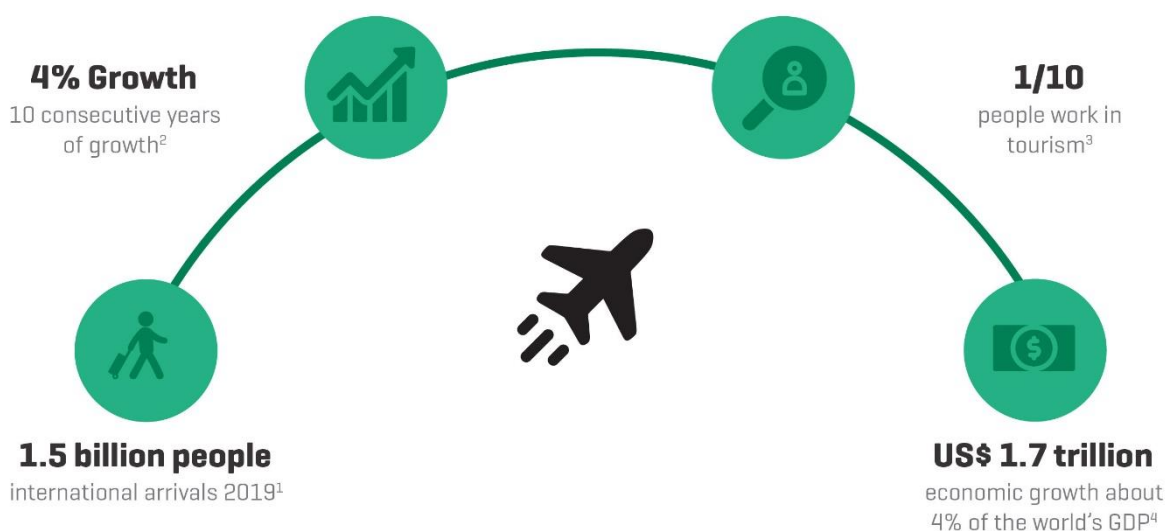
Θετικές οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού

Σήμερα, ο τουρισμός είναι ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας και είναι ένα σημαντικό μέσο οικονομικής ανάπτυξης με αντίκτυπο στο ΑΕΠ βοηθώντας στην αύξηση της απασχόλησης, την αποκατάσταση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και την αύξηση των εισοδημάτων τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο και τις ανεπτυγμένες χώρες (Pjanić, 2019).

Τα έσοδα που δημιουργούνται από τον τουρισμό οδηγούν στην οικονομική ανάπτυξη μίας περιοχής. (Dogru & Bulut, 2018). Ακόμα σύμφωνα με τους (Khan et al., 2020) ο τουρισμός επηρεάζει σημαντικά την οικονομία των αναπτυσσόμενων χωρών. Ο Wang & Ma, (2015) διαπίστωσε ότι υπάρχει μεγάλη σχέση μεταξύ του ΑΕΠ και της τουριστικής ανάπτυξης. Η προώθηση του τουρισμού μπορεί να προσελκύσει περιφερειακές επενδύσεις, εμπορικές ευκαιρίες και να υποστηρίξει άλλους κλάδους σε ένα τουριστικό προορισμό. Ο τουρισμός συμβάλλει στη μείωση της φτώχειας στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ακόμη και ανειδίκευτοι εργαζόμενοι σε απομακρυσμένες περιοχές μπορούν να βρουν εργασία σε αυτόν τον πολυποίκιλο κλάδο (Dillimono, 2015).

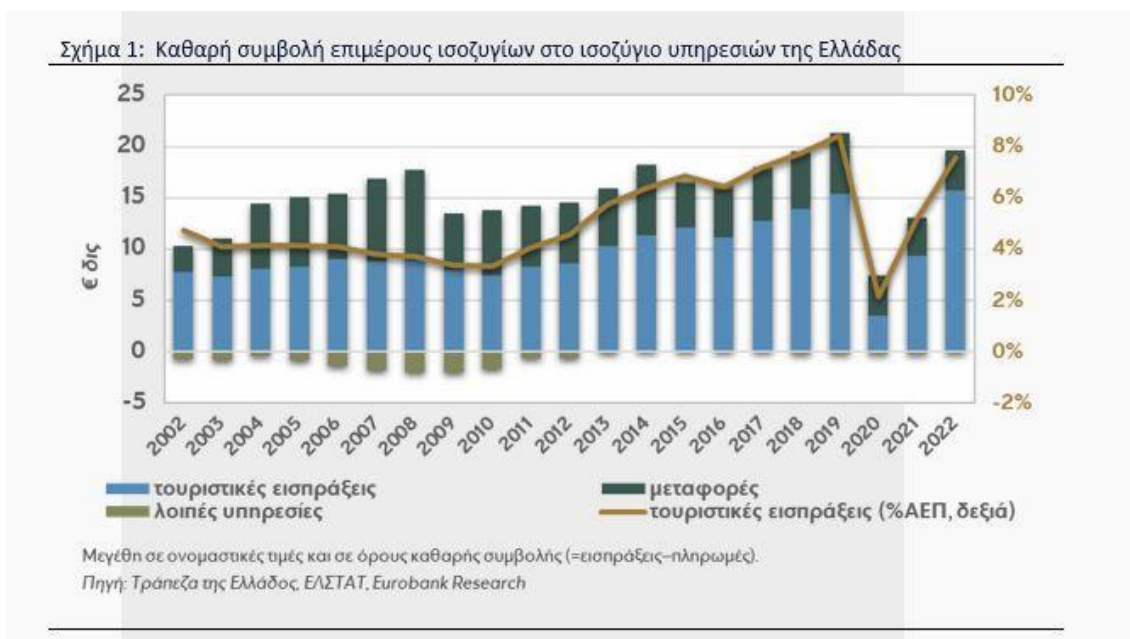
Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, η τουριστική βιομηχανία είναι μια παγκόσμια οικονομική δύναμη που παράγει 1,7 τρισεκατομμύρια δολάρια ετησίως,

αποτελεί το 10,4% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος παγκοσμίως και περίπου το 29% των εξαγωγών υπηρεσιών. Ο τουρισμός αντιπροσωπεύει άμεσα μία στις 10 θέσεις εργασίας στον κόσμο. Το 2019, ο τουριστικός τομέας υποστήριξε περίπου 300 εκατομμύρια θέσεων εργασίας παγκοσμίως (UN Tourism, 2019).

Εικόνα 2. Τουριστικά μεγέθη. Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού. (Un Tourism, 2019).

Σε αυτό το μήκος κύματος και η χώρα μας μην έχοντας αξιόλογη βιομηχανία αλλά διαθέτοντας μεγάλη ιστορία και πολλές φυσικές ομορφιές εκμεταλλεύτηκε την ανάπτυξη του τουρισμού και ο τουρισμός αποτέλεσε την κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα της χώρας. Σύμφωνα με στοιχεία του ΙΝΣΕΤΕ η Ελλάδα το 2019 είχε έσοδα από τον τουρισμό 23,1 δισεκατομμύρια, ποσό που αναλογεί στο 12,6% του ΑΕΠ, ενώ σύμφωνα με τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του τουρισμού υπολογίζεται ότι η συνεισφορά του τουρισμού έφτασε το 20,8% του ΑΕΠ. Ακολούθησε η περίοδος της πανδημίας το 2020-2021 αλλά ο τουρισμός επανέκαμψε εντυπωσιακά το 2022 με 23,9 δισεκατομμύρια έσοδα για να δείξει τη δυναμική που έχει ο τουρισμός και ότι είναι ένας τομέας της οικονομίας με μεγάλη δυναμική. (Insete, 2023)

Σχήμα 3. INΣΕΤΕ. Καθαρή συμβολή επιμέρους ισοζυγίων στο ισοζύγιο της Ελλάδας

Ο τουρισμός όπως και άλλες οικονομικές δραστηριότητες ασκεί θετική επίδραση στις κοινότητες υποδοχής. Ειδικά στις αναπτυσσόμενες χώρες ο τουρισμός προσφέρει μία ευκαιρία για να καταπολεμήσουν τη φτώχεια, να διαφοροποιήσουν και στις αναπτυγμένες χώρες ένα ακόμα μέσο για μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη.

Ο τουρισμός προκαλεί οικονομική ανάπτυξη και βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα (Bayramoğlu et al., 2015). Επίσης ο τουρισμός πρέπει σταδιακά να αναγνωριστεί ως ουσιαστικό σημείο οικονομικής προόδου (Phiri, n.d.,2016), ενώ σύμφωνα με τον (Tabash, 2017) υπάρχει μία μακροπρόθεσμη σύνδεση των εσόδων από τον τουρισμό και της οικονομικής ανάπτυξης. Επίσης ο Blanka & Zygonimir (2016) υποστήριξαν ότι ο τουρισμός οδηγεί στην ανάπτυξη όταν οι τουριστικές εισπράξεις χρησιμοποιούνται για την τουριστική ανάπτυξη.

Η σημασία και η συμβολή του τουρισμού διαφέρει από χώρα σε χώρα. Από οικονομική άποψη, οι τουρίστες είναι καταναλωτές αγαθών και αποδέκτες υπηρεσιών. Ένα μέρος των δαπανών των τουριστών πηγαίνει στις οικονομικές μονάδες της τουριστικής βιομηχανίας (διαμονή, διατροφή, μεταφορές κ.λπ.), ένα άλλο μέρος πηγαίνει στους τοπικούς και εθνικούς προϋπολογισμούς από την εισπραξη τελών, φόρων κ.λπ. Επίσης υπάρχει και ένα τρίτο μέρος που πηγαίνει σε άλλους τομείς της οικονομίας για την πληρωμή υπηρεσιών και αγαθών που παρέχονται από αυτούς τους τομείς. (Bunghez, 2015).

Ένα άλλο σημαντικό όφελος του τουρισμού είναι η αύξηση της διαθέσιμης απασχόλησης. Η αύξηση του τουρισμού οδηγεί σε νέες επενδύσεις για την κάλυψη των αναγκών των

τουριστών, οι οποίες με τη σειρά τους δημιουργούν θέσεις εργασίας που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό. Η διαδικασία παροχής τουριστικών υπηρεσιών απευθύνεται σε ένα ποικιλόμορφο εργατικό δυναμικό με μεγάλη ποικιλία δεξιοτήτων. Υπάρχουν οι θέσεις εργασίας που εμπλέκονται άμεσα με τον τουρισμό, όπως σε ξενοδοχεία, εστίαση μεταφορές αλλά και οι έμμεσες θέσεις εργασίας που σχετίζονται με τις υποστηρικτικές βιομηχανίες του τουρισμού. Μάλιστα στις έμμεσες θέσεις εργασίας πολλές φορές οι αμοιβές είναι καλύτερες από την άμεση μορφή απασχόλησης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του εισοδήματος των ντόπιων κατοίκων και παράλληλα συγκρατεί τους τοπικούς πληθυσμούς στην περιφέρεια δημιουργώντας αποκέντρωση.

Οι επενδύσεις και το αυξημένο εισόδημα βελτιώνει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων των τουριστικών περιοχών. Ακόμα η τουριστική ανάπτυξη οδηγεί και στην βελτίωση των υποδομών για να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα. Οι υποδομές αυτές βοηθούν στην ανάπτυξη του τουρισμού αλλά ταυτόχρονα βοηθούν στην καλύτερευση των συνθηκών διαμονής των γηγενών κατοίκων.

Ο τουρισμός επίσης ενισχύει τις εξαγωγές τοπικών προϊόντων. Υπολογίζεται ότι το 15 έως 20% της τουριστικής δαπάνης δαπανάται για δώρα, ρούχα και αναμνηστικά. Ο βαθμός στον οποίο αυτά τα προϊόντα παράγονται στην περιοχή προορισμού επηρεάζει άμεσα την τοπική οικονομία. Σε αρκετές περιοχές, που είναι τουριστικοί προορισμοί λειτουργούν αγορές που πουλούν τοπικές χειροτεχνίες. Με αυτό τον τρόπο οι τοπικοί παραγωγοί αποκτούν εισόδημα ενώ για τους τουρίστες δημιουργείται μία πολύ ενδιαφέρουσα και διαφορετική εμπειρία (Kotler, Bowen & Makens, 2014).

Αρνητικές οικονομικές συνέπειες

Πληθωρισμός και ακρίβεια. Βέβαια υπάρχουν και οι αρνητικές οικονομικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης. Η αυξημένη τουριστική δραστηριότητα δημιουργεί πληθωρισμό και ακρίβεια. Η αυξημένη ζήτηση για αγαθά στις περιοχές με αυξημένη τουριστική δραστηριότητα αυξάνει τις τιμές αγαθών και υπηρεσιών, τις τιμές κατοικιών και γης με αποτέλεσμα το αυξημένο κόστος ζωής. Ειδικά οι κάτοικοι που δεν έχουν έσοδα από τον τουρισμό βιώνουν μόνο τις αρνητικές συνέπειες του αυξημένου κόστους ζωής. Μαζί με την αύξηση των βασικών καταναλωτικών αγαθών υπάρχει και η αύξηση και σε βασικές υποδομές όπως την ύδρευση, την αποχέτευση, τα καύσιμα τις μεταφορές που επιβαρύνουν των ντόπιο κάτοικο. Επίσης για να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες σε αγαθά η χώρα μας

αναγκάζεται να κάνει εισαγωγές και να επιβαρύνει το ισοζύγιο πληρωμών. (Al-Saad et al., 2018)

Εποχικότητα του τουρισμού. Η εποχιακή απασχόληση που δίνει στους εργαζόμενους δεν καλύπτει τις ετήσιες οικογενειακές ανάγκες και παράλληλα δημιουργεί ανασφάλεια στον εργαζόμενο στις τουριστικές επιχειρήσεις. Αυτό αποκάλυψε και η πρόσφατη υγειονομική κρίση με την πανδημία που με την πτώση του τουρισμού για δύο σεζόν πολλοί εργαζόμενοι αναγκάστηκαν να αναζητήσουν σε άλλους κλάδους εργασία με αποτέλεσμα να έχουμε μεγάλη διαρροή εργαζομένων σε άλλους τομείς. Οι εργαζόμενοι αυτοί που βρήκαν εργασία σε μόνιμη βάση δεν επιστρέφουν στην εποχιακή εργασία με αποτέλεσμα τις δύο σεζόν που ακολούθησαν μετά την πανδημία να υπάρχει μεγάλο πρόβλημα με την έλλειψη προσωπικού. (Ferrante et al., 2018)

Διαρροή εισοδήματος στο εξωτερικό. Επιπρόσθετα με την παγκοσμιοποίηση και την διείδυση πολυεθνικών εταιρειών στον παγκόσμιο χάρτη του τουρισμού έχουμε μεγάλη διαρροή εισοδήματος σε ξένες χώρες. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται το φαινόμενο μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες να επενδύουν σε τουριστικές περιοχές και να δημιουργούν μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες. Με αυτό τον τρόπο τα έσοδα από τον τουρισμό δεν μένει στην χώρα και κατ' επέκταση στους ντόπιους κατοίκους. Ακόμα με το σύστημα all inclusive που επιζητούν οι μεγάλοι tour operators όλες οι υπηρεσίες προσφέρονται μέσα στις μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες και οι τα κέρδη των τοπικών επιχειρήσεων περιορίζονται. Επίσης η αύξηση στο εργατικό δυναμικό από άλλες χώρες δημιουργεί ένα επιπρόσθετο πρόβλημα, περιορίζοντας τη δυνατότητα σε ντόπιους κατοίκους να εργαστούν, να προσφέρουν υπηρεσίες χαμηλότερου επιπέδου από το ανειδίκευτο προσωπικό και τέλος να έχουμε διαρροή εισοδήματος προς το εξωτερικό. (Rai Utama et al., 2022)

Μη ισόρροπη ανάπτυξη. Τέλος έχουμε την μη ισόρροπη ανάπτυξη αφού περιοχές που έλκουν το ενδιαφέρον των τουριστών και έχουν μεγάλη τουριστική ανάπτυξη αυτό λειτουργεί σε βάρος των υπόλοιπων μορφών οικονομίας. Έτσι με το πέρασμα του χρόνου εγκαταλείπονται παραδοσιακές παραγωγικές δομές και όλη η οικονομία στηρίζεται μονομερώς στον τουρισμό. Σε περίπτωση κάποιου τρομοκρατικού χτυπήματος ή πανδημίας όπως αυτή που βιώσαμε κατά τα έτη 2020-2021 ο τουρισμός καταρρέει και ο κόσμος δεν μπορεί να επιβιώσει διότι δεν υπάρχουν άλλοι τομείς της οικονομίας αναπτυγμένοι. (Huang et al., 2021)

Περιφερειακή ανισότητα. Ο τουρισμός βοηθάει στην περιφερειακή ανάπτυξη και τη συγκράτηση των πληθυσμών στην περιφέρεια. Όμως σε κάποιες περιοχές παρουσιάζεται

μεγαλύτερη ανάπτυξη από άλλες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μία μη ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια. Οδηγεί σε αυξήσεις των τιμών με αποτέλεσμα το υψηλό κόστος ζωής σε αυτές τις περιοχές. Το ίδιο συμβαίνει και με τις τιμές των ακινήτων και της γης. Στις τουριστικές περιοχές οι τιμές εκτινάσσονται στα ύψη με αποτέλεσμα οι ντόπιοι να μην έχουν τη δυνατότητα να επενδύσουν σε αγορές στον ίδιο τους τον τόπο. (Lv, 2019)

Λαμβάνοντας υπ' όψη τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι ο τουρισμός είναι ένας από τους πιο σύνθετους κλάδους στον κόσμο, που περιλαμβάνει στη δραστηριότητα του ολόκληρη την κοινωνία. Ταυτόχρονα ο τουρισμός αντικατοπτρίζει στο σύνολο της την κοινωνία και μπορεί να θεωρηθεί καθοριστικό στοιχείο του σύγχρονου πολιτισμού.

Από το σύνολο των εργασιών που περιγράφουν τις οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού σε μία περιοχή προκύπτει ότι κατά την πλειονότητα τους συμφωνούν στα θετικά οικονομικά οφέλη του τουρισμού για μία περιοχή που επιδρούν θετικά και στην ποιότητα ζωής των ντόπιων κατοίκων. Περισσότερο θετικές κρίνονται οι επιπτώσεις για τους ανθρώπους που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό και λιγότερο θετικά για τους ανθρώπους που δεν έχουν επαφή με το τουριστικό προϊόν.

2.6.2 Κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού

Ο τουρισμός εκτός από τις σημαντικές οικονομικές επιρροές που έχει στις περιοχές υποδοχής επιφέρει και σημαντικές κοινωνικές επιπτώσεις στις κοινωνίες των κατοίκων των περιοχών υποδοχής. Με τον όρο κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού εννοούμε όλες τις αλλαγές που επιφέρει ο τουρισμός στη συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων, στις ηθικές τους αξίες, στον τρόπο ζωής τους κ.α.

Θετικές κοινωνικές επιπτώσεις

Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. Ο τουρισμός με την αύξηση των εισοδημάτων που προσφέρει αναβαθμίζει την επαγγελματική και κοινωνική ζωή των κατοίκων οι οποίοι με καλύτερο βιοτικό επίπεδο συμμετέχουν πιο ενεργά στην κοινωνική ζωή της περιοχής τους και αισθάνονται καλύτερα. (Kim et al., 2013)

Βελτίωση υποδομών. Τα έσοδα που αποκομίζουν οι τουριστικές περιοχές χρησιμοποιούνται για βελτίωση στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και γενικότερων υποδομών που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων. (Mamirkulova et al., 2020)

Ανάπτυξη μορφωτικού επιπέδου. Στα μέρη που αναπτύσσεται ο τουρισμός παρατηρείται και άνοδος του μορφωτικού επιπέδου. Οι κάτοικοι για να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες της τουριστικής κίνησης και για να μπορέσουν να εργαστούν στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις πρέπει να αποκτήσουν περισσότερα προσόντα. Έτσι στρέφονται προς την εκπαίδευση, μαθαίνουν ξένες γλώσσες για να μπορούν να επικοινωνήσουμε με τους τουρίστες και να ανταποκριθούν στις εργασίες των τουριστικών επιχειρήσεων. (Deery et al., 2012)

Συγκράτηση των πληθυσμών στην Περιφέρεια. Ο τουρισμός με την αύξηση του εισοδήματος και την προσφορά θέσεων εργασίας συγκρατεί τους κατοίκους στις περιοχές τους. Μάλιστα είναι εντυπωσιακός ο βαθμός στον οποίο ο τουρισμός καταφέρνει να συγκρατήσει τους πληθυσμούς στην Περιφέρεια. (Aref et al., n.d.)

Διεύρυνση κοινωνικών σχέσεων. Στις περιοχές όπου η τουριστική ανάπτυξη ευδοκimei, τα χαρακτηριστικά και η λειτουργική δομή της κοινωνίας συχνά αλλάζουν. Συχνά συμβαίνουν αλλαγές στα κοινωνικά χαρακτηριστικά και τις λειτουργικές δομές. Οι αλλαγές αυτές είναι πιο έντονες στις αγροτικές και απομονωμένες περιοχές. Ο τουρισμός διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των ανθρώπων. Ο τουρισμός φέρνει τους ανθρώπους πιο κοντά ο ένας στον άλλο, τους βοηθά να γνωριστούν μεταξύ τους μέσω της επαφής και να κατανοήσουν ότι όλοι αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης κοινότητας.. (Garau-Vadell et al., 2023)

Μείωση κοινωνικών προβλημάτων. Η ανάπτυξη του τουρισμού, η οποία οδήγησε στη μείωση της ανεργίας, συνέβαλε στη μείωση των νοσηρών κοινωνικών φαινομένων που προκαλούνται από τον τουρισμό, όπως η μετανάστευση, τα ψυχοπαθολογικά προβλήματα, η εγκληματικότητα και τα ναρκωτικά.. (Nopiyani & Wirawan, 2021)

Αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού

Απώλεια της τοπικής ταυτότητας. Οι μετακινήσεις ανθρώπων εκτός από θετικές συνέπειες έχει και αρνητικές. Η μετακίνηση ανθρώπων από μία περιοχή σε άλλη που προκαλείται με τον τουρισμό οδηγεί σε απώλεια της τοπικής ταυτότητας, αλλοίωση των τοπικών παραδόσεων, μείωση της οικογενειακής συνοχής, μετάδοση ασθενειών, αύξηση της εγκληματικότητας, πορνεία, ναρκωτικά, χαλάρωση των ηθών, όχληση από την συγκέντρωση πολλών τουριστών σε μία περιοχή με αντίκτυπο στους γηγενείς κατοίκους

αυτών των περιοχών. (Daly et al., 2021)

Διάσπαση του κοινωνικού ιστού. Ο τουρίστας που επισκέπτεται μία χώρα και ξοδεύει αρκετά χρήματα για το ταξίδι του θεωρεί ότι μπορεί στο πλαίσιο των διακοπών του να ξεφύγει από τα καθιερωμένα και να παρεκτραπεί χωρίς πολλές φορές να σέβεται τους ντόπιους κατοίκους. Αυτό πολλές φορές δημιουργεί ανυπόφορες καταστάσεις για τους κατοίκους των τουριστικών περιοχών. Τα τελευταία χρόνια μάλιστα με την ανάπτυξη του Airbnb και της οικονομίας του διαμοιρασμού, οι τουρίστες που περιορίζονται στις ξενοδοχειακές μονάδες άρχισαν να διαμένουν και σε διαμερίσματα πολυκατοικιών και να έρχονται σε μεγαλύτερη επαφή με τους ντόπιους κατοίκους. Σε πολλές περιπτώσεις αυτό δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερα προβλήματα και διασπά τον κοινωνικό ιστό της πόλης. Πολλές πόλεις έχουν φτάσει στο σημείο να ψηφίσουν νέους νόμους για να περιορίσουν αυτό το φαινόμενο που δημιουργεί μεγάλα προβλήματα στις μεγάλες πόλεις. (Thomas et al., 2013)

Αλλαγές στα ήθη και τα έθιμα. Η επαφή των κατοίκων μίας τουριστικής περιοχής με τους τουρίστες άλλων χωρών οπωσδήποτε επηρεάζει και τον τρόπο ζωής τους. Σταδιακά παρατηρούνται αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι των περιοχών υποδοχής αλλάζουν τις συνήθειες τους και τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τους θεσμούς του. Παραδοσιακές συνήθειες όπως συμμετοχή της οικογένειας στον εκκλησιασμό, απόψεις για τον θρησκευτικό και πολιτικό γάμο αλλάζουν και αντιμετωπίζονται διαφορετικά. Επίσης έχουμε αλλαγές στα ήθη με αύξηση διαζυγίων, αλκοολισμό, ναρκωτικά και απομάκρυνση από την οικογένεια. Οι κάτοικοι αρχίζουν να υιοθετούν τα αστικά πρότυπα και εγκαταλείπουν τον παραδοσιακό τρόπο ζωής.

Εγκατάλειψη παραδοσιακών επαγγελμάτων. Ο τουρισμός προσελκύει τους νέους προς τα τουριστικά επαγγέλματα με αποτέλεσμα τα παραδοσιακά επαγγέλματα να εγκαταλείπονται και να δημιουργείται μία ανισόρροπη κοινωνική ανάπτυξη. Ο τουρισμός σε μία περιοχή δεν θα πρέπει να ξεπερνάει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής δηλαδή την περιοχή που μπορεί να υποδεχθεί και να φιλοξενήσει μία περιοχή χωρίς να επηρεάζεται η ζωή των ντόπιων κατοίκων. Αυτό όμως είναι δύσκολο να επιτευχθεί όταν μία περιοχή γίνεται τουριστική και οι ντόπιοι κάτοικοι επιζητούν όλο και περισσότερα κέρδη από την προσφορά των τουριστών.

2.6.3 Πολιτισμικές επιπτώσεις του τουρισμού

Ο πολιτισμός είναι ένα από τα ισχυρότερα κίνητρα για την προσέλκυση τουριστών σε μία περιοχή. Ο πλούτος της πολιτιστικής παράδοσης προσελκύει το ενδιαφέρον των τουριστών που θέλουν να γνωρίσουν νέους πολιτισμούς. (UNWTO, 2021).

Η τουριστική ανάπτυξη με την μεγάλη μετακίνηση πληθυσμών και την επαφή ανθρώπων με διαφορετικές κουλτούρες όπως είναι φυσικό δημιουργεί μία αλληλεπίδραση μεταξύ των πολιτιστικών συνηθειών των λαών. Αυτό μπορεί να λειτουργήσει και θετικά υιοθετώντας στοιχεία τους ενός λαού από τον άλλο αλλά και αρνητικά με την αλλοτρίωση των πολιτιστικών αρχών μίας περιοχής.

Οι θετικές πολιτισμικές επιπτώσεις στον πολιτισμό

Τα πολιτιστικά μνημεία είναι πόλος έλξης των τουριστών. Τα χρήματα που εισρέουν με τις επισκέψεις των τουριστών χρησιμοποιούνται για την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς με έργα αποκατάστασης και συντήρησης των μνημείων, των έργων τέχνης αλλά και τη δημιουργία μουσείων για την προσέλκυση των τουριστών. Στις χώρες όπου έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός, η ανάπτυξη των υποδομών στους τουριστικούς προορισμούς έχει βελτιώσει την τοπική εικόνα, αλλά έχει επίσης συμβάλει στις πολιτιστικές δραστηριότητες αναψυχής και στην ποιότητα ζωής του τοπικού πληθυσμού. Οι τοπικοί φορείς πραγματοποιούν περισσότερες πολιτιστικές δράσεις για να καλύψουν τις ανάγκες της αυξημένης τουριστικής κίνησης. Η επαφή των τουριστών με τους ντόπιους κατοίκους ενθαρρύνει την ανταλλαγή απόψεων αλλά και των πολιτιστικών αξιών. (Zamani-Farahani & Musa, 2012)

Η δυνατότητα επαφής με τον πολιτισμό και την ιστορία μίας περιοχής κάνει τους τουρίστες συμμετόχους και γνώστες του τρόπου ζωής, των συνηθειών και του τρόπου σκέψης των κατοίκων της περιοχής που επισκέπτονται. Όμως η επαφή αυτή δεν λειτουργεί μονόπλευρα αλλά αμφίδρομα και οι επισκέπτες δεν είναι μόνο δέκτες του πολιτισμού της περιοχής που επισκέπτονται αλλά ταυτόχρονα μεταφέρουν ταυτόχρονα και τον δικό τους πολιτισμό. Αυτή η αλληλεπίδραση είναι θετική και για τους ντόπιους κατοίκους που διευρύνουν τους ορίζοντες τους γνωρίζοντας τον πολιτισμό των επισκεπτών τους αλλά και οι τουρίστες δέχονται τις επιδράσεις του πολιτισμού της περιοχής που επισκέπτονται (Kataya, 2021).

Ο τουρισμός δημιουργεί την ανάγκη της συντήρησης των παραδοσιακών κτισμάτων, των αρχαιολογικών χώρων και όλων των πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής. Επίσης με την

τουριστική κίνηση δημιουργείται η πίεση σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για την ανακαίνιση και προστασία όλων των πολιτιστικών χώρων. Έτσι η παρουσία του τουρισμού δίνει το έναυσμα για την προστασία των αρχαιολογικών χώρων και την προστασία του πολιτισμού γενικά. (Zhuang et al., 2019)

Οι αρνητικές πολιτισμικές συνέπειες του τουρισμού

Η μεγάλη όμως και ανεξέλεγκτη άνοδος του τουρισμού μπορεί να έχει και αρνητικά αποτελέσματα για τον πολιτισμό. Όλα τα ιστορικά μνημεία αρχίζουν να θεωρούνται τουριστικοί πόροι και χάνουν την ιστορική τους σημασία για τους αυτόχθονες πληθυσμούς. (Chauma & Ngwira, 2022). Μεγάλης σημασίας αρχαιολογικοί χώροι δέχονται τόσες πολλές επισκέψεις τουριστών που κινδυνεύουν να καταστραφούν από τη ρύπανση και τις φθορές που προκαλούν οι επισκέπτες. Η προσέλευση των τουριστών είναι τόσο μεγάλη που γίνεται απαγορευτική η προσέλευση των ντόπιων κατοίκων. Έτσι ιστορικά μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι που είχαν ιδιαίτερη σημασία για τους ντόπιους κατοίκους επειδή τους υπενθύμιζαν την ιστορία του τόπου τους βοηθώντας τους να μην χάσουν την ταυτότητα τους, τώρα λειτουργούν ως μέρη που επιφέρουν χρηματικό κέρδος για την περιοχή τους και τείνουν να χάσουν την ιστορική τους αξία. (Ramkissoo, 2023)

Σε πολλές περιοχές επίσης παρατηρείται το φαινόμενο τουρίστες να εμφανίζουν ανάρμοστη συμπεριφορά. Παλαιότερα πήγαιναν σε ένα μέρος για διασκέδαση, ψυχαγωγία ή εκπαίδευση, αλλά σήμερα φαίνεται ότι προτιμούν να επισκέπτονται διάφορα μέρη της χώρας για να κάνουν πράγματα που δεν μπορούν να κάνουν στη χώρα τους. Για παράδειγμα, φωτογραφίζουν τον εαυτό τους κάνοντας άσεμνα πράγματα μπροστά σε σημαντικά ιστορικά μνημεία, σύμβολα και μέρη και ανεβάζουν τις φωτογραφίες σε υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης SNS) στο διαδίκτυο, όπου τις βλέπουν αρκετοί άνθρωποι. Επίσης η μεγάλη συγκέντρωση τουριστών σε περιοχές με μεγάλη πολιτιστική αξία πιέζει το κράτος να προχωρήσει σε έργα υποδομής για την πιο εύκολη και γρήγορη πρόσβαση των τουριστών. Αυτό σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να είναι και αρνητικό εάν δεν σχεδιαστούν σωστά αυτά τα έργα και δεν δένουν με το υπόλοιπο περιβάλλον. Με τη δημιουργία τέτοιου είδους χώρων (υποδομές υγιεινής, χώροι στάθμευσης κ.α.) χάνεται η ιδιαίτερη αρχιτεκτονική που προσδιορίζει και διαμορφώνει την μοναδικότητα των μνημείων. Τέλος ο πολιτισμός μίας περιοχής με την τουριστική ανάπτυξη εμπορευματοποιείται, γίνεται προϊόν προς κατανάλωση και αυτό μπορεί να οδηγήσει στην αλλοίωση του. Οι απειλές του τουρισμού για την παγκόσμια κληρονομιά ορισμένων περιοχών ιδιαίτερα στις

αναπτυσσόμενες χώρες είναι μεγάλες. Σε πολλές περιπτώσεις το τοπίο, η αρχιτεκτονική και η πολιτιστική ποικιλομορφία είναι σημαντικά τουριστικά αξιοθέατα, όμως η υπερεκμετάλλευση που προκαλείται σε αυτές τις περιοχές είναι δυνατό να βλάψει τα χαρακτηριστικά αυτών των τοποθεσιών πολιτιστικής κληρονομιάς. (Postma & Schmuecker, 2017; Thomas et al., 2013). Επίσης παραδοσιακά επαγγέλματα εγκαταλείπονται. (Salukvadze & Backhaus, 2020).

2.6.4 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού

Η σχέση μεταξύ του τουρισμού και του περιβάλλοντος είναι άμεση. Το περιβάλλον αποτελεί σημαντικό πόρο για τις τουριστικές δραστηριότητες και στοιχείο της ελκυστικότητας ενός προορισμού. Με τον όρο περιβάλλον εννοούμε το φυσικό περιβάλλον που περιλαμβάνει τα φυσικά στοιχεία (κλίμα, καιρός, έδαφος, νερό, χλωρίδα, πανίδα, οικοσυστήματα κλπ) καθώς και τα ανθρωπογενή στοιχεία που είναι κτίρια, οικισμοί, ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία.

Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον δημιουργούνται από τις πιέσεις που προκαλεί η τουριστική κίνηση διότι κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα απαιτεί φυσικούς πόρους για να πραγματοποιηθεί και παράλληλα παράγει απόβλητα. Οι επιπτώσεις του τουρισμού δημιουργούνται από δύο ειδών πιέσεις που προκαλεί ο τουρισμός:

- Τις μόνιμες που είναι για την κατασκευή υποδομών (ξενοδοχεία, εστιατόρια κλπ) και έργων που χρειάζονται για τη λειτουργία του τουρισμού (λιμάνια, αεροδρόμια, μαρίνες κλπ.)
- Εποχικές, που προκύπτουν από τις τουριστικές δραστηριότητες και σχετίζονται με την κατανάλωση ενέργειας, νερού, αποβλήτων και θορύβου.

Επίσης οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον τουρισμό είναι οι μόνιμες και οι εποχιακές

- Οι μόνιμες προκύπτουν από την κατασκευή των τουριστικών υποδομών και από τις γενικές υποδομές που χρησιμοποιούνται για τον τουρισμό. Οι υποδομές αυτές αλλάζουν τις χρήσεις γης, αστικοποιούν το χερσαίο περιβάλλον και επηρεάζουν το τοπίο.
- Τις εποχιακές που προκύπτουν από τη λειτουργία του κάθε τουριστικού έργου και απαιτούν την κατανάλωση ενέργειας υδάτινων πόρων και παράγουν απόβλητα και

Όλες οι έρευνες συγκλίνουν στο ότι η μεγάλη αύξηση του τουρισμού επιβαρύνει το περιβάλλον ειδικά στις περιπτώσεις που ο τουρισμός ξεπερνάει τη φέρουσα ικανότητα ενός προορισμού. Η μεγάλη αύξηση του τουρισμού τις τελευταίες δεκαετίες επηρεάζει και επιβαρύνει το περιβάλλον σε μεγάλο βαθμό. Η τουριστική δραστηριότητα αντιπροσωπεύει το 8% των παγκόσμιων εκπομπών ρύπων μεταξύ του 2009 & 2013 αποτελώντας την 5^η πιο ρυπογόνα δραστηριότητα παγκοσμίως (Lenzen et al, 2018). Οι τοπικές κοινότητες αντιμετωπίζουν ένα αναπτυξιακό δίλημμα κατά μία έννοια, αν θα πρέπει να συμβιβαστούν μεταξύ των οφελών που θα αποκομίσουν από τον τουρισμό και τις περιβαλλοντικές συνέπειες αυτής της ανάπτυξης. (Tefler & Sharpley, 2008).

Θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις

Το περιβάλλον για τον τουρισμό αποτελεί ένα στοιχείο ενεργητικό αφού μαζί με τον πολιτισμό μίας περιοχής αποτελούν βασικά στοιχεία προσέλκυσης τουριστών. Για το λόγο αυτό κρίνεται πολύ σημαντική η προστασία των φυσικών πόρων αλλά και η αναβάθμιση τους (Mansoon & Mahin, 2013). Σε πολλές περιοχές μάλιστα δίνουν στους τουρίστες τη δυνατότητα να γευτούν ένα τρόπο ζωής πολύ διαφορετικό σε σχέση με τον πολιτισμό, την χλωρίδα, την πανίδα και τα τοπία φυσικού κάλλους. (Καραγεωργίου, 2021).

Πιο συγκεκριμένα στις θετικές επιπτώσεις του τουρισμού έχουμε τις παρακάτω επιπτώσεις:

Προστασία σημαντικών φυσικών περιοχών. Ο τουρισμός συμβάλλει στην προστασία σημαντικών περιοχών στη δημιουργία εθνικών και περιφερειακών πάρκων λόγω εισροής εισοδήματος από αυτούς. Χωρίς την παρουσία του τουρισμού οι περιοχές αυτές θα χρησιμοποιούνταν για άλλες χρήσεις καταστρέφοντας τα οικοσυστήματα και οδηγώντας στην απώλεια της περιβαλλοντικής κληρονομιάς. (Bahamonde-Rodríguez et al., 2022)

Προστασία αρχαιολογικών χώρων και οικισμών αρχιτεκτονικής αξίας. Ο τουρισμός παρέχει κίνητρα και συμβάλει έμμεσα μέσω της φορολογίας στη χρηματοδότηση και διατήρηση των αρχαιολογικών και ιστορικών μνημείων. Αρχαιολογικοί χώροι που μπορούσαν να μείνουν στην αφάνεια και να καταστραφούν με τον καιρό αναδεικνύονται και συντηρούνται για να γίνουν πόλος έλξης για τους τουρίστες (Kherrou et al., 2020).

Βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει κίνητρο για να προστατευτεί το περιβάλλον μέσα από τη διαχείριση και τον έλεγχο της ποιότητας των υδάτων, της ποιότητας του αέρα, της ηχορύπανσης και της περιβαλλοντικής αισθητικής. (Wardana et al., 2021)

Αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Η δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων υψηλής αισθητικής συμβάλλει στη βελτίωση του αγροτικού και αστικού περιβάλλοντος (Surmeier, 2020).

Βελτίωση των υποδομών. Λόγω της αύξησης του τουρισμού το κράτος αναγκάζεται να αναβαθμίσει υποδομές του όπως αεροδρόμια, λιμάνια, δίκτυα ύδρευσης, αποχέτευσης, τηλεπικοινωνιών που οδηγεί και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των γηγενών κατοίκων. (Li & Shahraki, 2022)

Δημιουργία οικολογικής συνείδησης. Ο τουρισμός συμβάλλει στην δημιουργία οικολογικής συνείδησης των ντόπιων κατοίκων που αντιλαμβάνονται την σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος από τη στιγμή που από το περιβάλλον αποκτούν έσοδα λόγω τουρισμού αλλά και εξαιτίας της επαφής τους με ευαισθητοποιημένους τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή τους. (Zhao & Min Li, 2018)

Αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού

Η αυξημένη τουριστική κίνηση οδηγεί σε διαταραχές στη βιοποικιλότητα, τη διάβρωση περιοχών, ρύπανση, εξάντληση φυσικών πόρων, αλλαγές στο αστικό τοπίο αυξημένη μόλυνση του περιβάλλοντος. Αυτές οι τουριστικές επιπτώσεις επηρεάζουν την κοινότητα υποδοχής και τις αντιλήψεις για την ποιότητα ζωής. Σε πολλές περιπτώσεις η υποβάθμιση του περιβάλλοντος από τις αρνητικές συνέπειες λειτουργεί ως τροχοπέδη και στην περαιτέρω ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας.

Μόλυνση του περιβάλλοντος από τις μετακινήσεις των τουριστών. Στις μελέτες για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις διαπιστώνεται ότι οι περισσότερες επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον προκύπτουν από τις μετακινήσεις των τουριστών που στην πλειονότητα τους γίνονται με αεροπλάνο. Το αποτύπωμα του άνθρακα που αφήνουν οι αεροπορικές μετακινήσεις δημιουργούν τη μεγαλύτερη μόλυνση. Εκτός όμως από τις μετακινήσεις που είναι το κύριο και μεγαλύτερο θέμα περιβαλλοντικής μόλυνσης υπάρχουν και οι παρακάτω αρνητικές επιπτώσεις της τουριστικής δραστηριότητας.

Επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος. Έλλειψη υδάτινων πόρων και ενέργειας. Ο τουρισμός με την προσέλευση των τουριστών δημιουργεί αυξημένες ανάγκες σε ενέργεια και υδάτινους πόρους. Αυτό έχει ως συνέπεια την επιβάρυνση του περιβάλλοντος και δημιουργία προβλημάτων στις τοπικές κοινότητες υποδοχής (Mikhailenko et al., 2020).

Ρύπανση του περιβάλλοντος. Ο τουρισμός με τις μετακινήσεις των επισκεπτών αλλά και τη χρησιμοποίηση αυξημένων πόρων στις περιοχές υποδοχής δημιουργεί πρόσθετη ρύπανση του περιβάλλοντος που πολλές φορές κάνει ανυπόφορες τις συνθήκες διαβίωσης στους τόπους φιλοξενίας των τουριστών. (Gupta & Dutta, 2018)

Καταστροφή ιστορικών και αρχαιολογικών μνημείων. Τα σημαντικά μνημεία μίας περιοχής που προσελκύουν πλήθος τουριστών πολλές φορές μπορεί να οδηγήσουν σε διάβρωση των μνημείων από το πλήθος των τουριστών όπως και ρύπανση που προκαλείται από τα απορρίμματα των επισκεπτών. (AlMasri & Ababneh, 2021)

Μόλυνση των θαλασσών. Η ρύπανση στη θάλασσα μπορεί να προκληθεί από τους πολλούς λουόμενους αλλά και από τα πλοία που μετακινούν τους τουρίστες για να επισκεφτούν διάφορες περιοχές. Επίσης οι χείμαρροι που καταλήγουν στη θάλασσα μεταφέρουν λύματα από το έδαφος και από παράκτιες τουριστικές δραστηριότητες.

Διάβρωση παραλιών, καταπάτηση δασών. Η ανοικοδόμηση μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων σε πολλές περιπτώσεις γίνεται με καταπατήσεις δασικών εκτάσεων ή και καταπάτηση παραλιών αλλοιώνοντας το φυσικό περιβάλλον.

Εξάντληση αποθεμάτων μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Για να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες της έντονης τουριστικής δραστηριότητας έχουμε μεγάλη κατανάλωση σε μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όπως πετρέλαιο και φυσικό αέριο (Campos et al., 2023). Στο θέμα των επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον όλες οι έρευνες συγκλίνουν περισσότερο στις αρνητικές συνέπειες. Όμως τα τελευταία χρόνια με τις πιέσεις από τις κυβερνήσεις αλλά και από ευαισθητοποιημένους πολίτες παρατηρείται μία στροφή προς την βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη. Όλες οι ενέργειες δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων στηρίζονται στη βιώσιμη ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον και αυτό είναι ένα ενθαρρυντικό μήνυμα ότι η ανάπτυξη θα στηρίζεται σε βιώσιμες τακτικές.

2.6.5 Swat ανάλυση των επιπτώσεων του τουρισμού στις περιοχές υποδοχής.

Με βάση της συγκέντρωση των παραπάνω οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων μπορεί να συνταχθεί μια SWOT ανάλυση που μπορεί να αποτυπώσει τα μετρήσιμα αποτελέσματα των επιπτώσεων του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής. Η SWOT analysis (strengths, weaknesses, opportunities, threats), έχει εξελιχθεί σε ένα θεμελιώδες εργαλείο εξέτασης των δυνατών

και των αδύνατων στοιχείων μίας έρευνας και εξετάζει επίσης τις ευκαιρίες και τις απειλές που παρουσιάζονται. (Benzaghta et al., 2021). Στη συγκεκριμένη έρευνα με τη SWOT analysis συγκεντρώνονται οι θετικές και αρνητικές οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθώς και να εντοπίσει τις ευκαιρίες και τις απειλές που παρουσιάζονται.

Για να ολοκληρωθεί η SWAT analysis αναφέρουμε και τις ευκαιρίες και τις απειλές που παρουσιάζονται και θα διερευνηθούν μαζί με τα αποτελέσματα της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα μόνο η βιώσιμη και αειφόρος ανάπτυξη μπορεί να προστατεύσει τη ζωή των κατοίκων στις περιοχές υποδοχής. Η διασφάλιση της συναισθηματικής ευημερίας και της ικανοποίησης των κατοίκων από τη ζωή μπορεί να γίνει ένας επιπρόσθετος παράγοντας προσέλκυσης τουριστών (Juvan et al., 2021).

Επίσης η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να γίνει ένας παράγοντας για την δημιουργία και διατήρηση προστατευμένων φυσικών περιοχών αλλά και γενικότερα να βοηθήσει στην προστασία του περιβάλλοντος. (Ahmad et al., 2022).

Στον αντίποδα των ευκαιριών έχουμε τις απειλές που δημιουργούνται από την έντονη τουριστική ανάπτυξη στην ποιότητας ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής. Ο υπερτουρισμός για παράδειγμα μπορεί να οδηγήσει στην εξάντληση των φυσικών πόρων, την μόλυνση του περιβάλλοντος (Boháč & Drápela, 2022). Επίσης η τουριστική βιομηχανία θεωρείται υπεύθυνη για την επιτάχυνση της κλιματικής αλλαγής με την εκπομπή διοξειδίου του άνθρακα (Scott, 2021).

Πίνακας 1. SWAT analysis επιπτώσεων τουρισμού

Πίνακας SWOT ANALYSIS

Θετικά	Αρνητικά
Οικονομικές επιπτώσεις	
Βοηθάει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας (Dogru & Bulut, 2018).	Δημιουργεί πληθωρισμό και ακρίβεια (Al-Saad et al., 2018)
Βοηθάει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου (Pjanić, 2019).	Αυξάνει το κόστος διαβίωσης (Al-Saad et al., 2018)
Δημιουργεί θέσεις εργασίας (UN Tourism, 2019).	Η εποχικότητα του τουρισμού δημιουργεί ανισορροπία στο εργατικό δυναμικό (Ferrante et al., 2018)
Βοηθάει στην αύξηση του εισοδήματος (Khan et al., 2020)	Διαρροή εισοδήματος στο εξωτερικό (Rai Utama et al., 2022)
Βοηθάει στη δημιουργία υποδομών	Μη ισόρροπη ανάπτυξη (Huang et al., 2021)
Προσελκύει περιφερειακές επενδύσεις (Dillimono, 2015).	Περιφερειακή ανισότητα (Lv, 2019)

Κοινωνικές επιπτώσεις	
<p>Βοηθάει στη βελτίωση των υποδομών (Mamirkulova et al., 2020)</p> <p>Βοηθάει στην ανάπτυξη του μορφωτικού επιπέδου (Deery et al., 2012)</p> <p>Συγκρατεί τον πληθυσμό στην περιφέρεια (Aref et al., n.d.)</p> <p>Διευρύνει τις κοινωνικές σχέσεις (Garau-Vadell et al., 2023)</p> <p>Μειώνει τα κοινωνικά προβλήματα (Noriyani & Wirawan, 2021)</p>	<p>Απώλεια της τοπικής ταυτότητας (Daly et al., 2021)</p> <p>Διάσπαση του κοινωνικού ιστού (Thomas et al., 2013)</p> <p>Αλλαγές στα ήθη και τα έθιμα (Gusti & Purnamawati, 2021)</p> <p>Εγκατάλειψη παραδοσιακών επαγγελμάτων (Salukvadze & Backhaus, 2020)</p>
Πολιτισμικές επιπτώσεις	
<p>Βοηθάει στη διατήρηση των πολιτιστικών μνημείων (Zamani-Farahani & Musa, 2012)</p> <p>Δίνει τη δυνατότητα επαφής με τον πολιτισμό και την ιστορία μιας περιοχής (Kataya, 2021)</p> <p>Τα μνημεία θεωρούνται τουριστικοί πόροι. (Ramkissoo, 2023)</p>	<p>Καταστροφή των μνημείων από τη μεγάλη επισκεψιμότητα (Postma & Schmuecker, 2017; Thomas et al., 2013)</p> <p>Οι κάτοικοι δεν μπορούν να γνωρίσουν τα μνημεία της περιοχής τους (Chauma & Ngwira, 2022)</p>
Περιβαλλοντικές επιπτώσεις	
<p>Προστασία σημαντικών φυσικών περιοχών (Bahamonde-Rodríguez et al., 2022)</p> <p>Προστασία των αρχαιολογικών χώρων (Kherrou et al., 2020).</p> <p>Βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος (Wardana et al., 2021)</p> <p>Αναβάθμιση του περιβάλλοντος (Surmeier, 2020).</p> <p>Βελτίωση των υποδομών (Li & Shahraki, 2022)</p> <p>Δημιουργία οικολογικής συνείδησης (Zhao & Min Li, 2018)</p>	<p>Μόλυνση του περιβάλλοντος (Mikhailenko et al., 2020)</p> <p>Επιβάρυνση του περιβάλλοντος (Campos et al., 2023)</p> <p>Ρύπανση του περιβάλλοντος (Gupta & Dutta, 2018)</p> <p>Καταστροφή ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων (AlMasri & Ababneh, 2021)</p>

Ευκαρίες	Απειλές
<p>Η ανάπτυξη του αειφόρου τουρισμού μπορεί να προστατεύσει το περιβάλλον και να προσφέρει μακροπρόθεσμα οφέλη. (Juvan et al., 2021).</p> <p>Ο τουρισμός μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία και διατήρηση προστατευόμενων φυσικών περιοχών. (Ahmad et al., 2022).</p>	<p>Ο μεγάλος αριθμός τουριστών μπορεί να οδηγήσει σε υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων (Boháč & Drápela, 2022).</p> <p>Η τουριστική βιομηχανία συμβάλλει στην κλιματική αλλαγή μέσω των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (Scott, 2021)</p>

Από την SWAT ανάλυση παρουσιάζονται όλοι οι οικονομικοί, κοινωνικοί, πολιτισμικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής. Επίσης αναδεικνύονται και οι ευκαιρίες που μπορούν να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων αλλά και οι απειλές που μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων μίας τουριστικής περιοχής. Με βάση τους παράγοντες αυτούς που προκύπτουν από την βιβλιογραφία διαμορφώνεται και η παρούσα έρευνα που εξετάζει το πόσο επιδρούν ο καθένας ξεχωριστά στην ποιότητα ζωής των κατοίκων που ζουν σε περιοχές υποδοχής τουριστών.

Κεφάλαιο 3: Μελέτη περίπτωσης: Η πόλη του Ρεθύμνου

3.1 Περιγραφή της πόλης του Ρεθύμνου

Το Ρέθυμνο είναι η πρωτεύουσα του νομού Ρεθύμνου. Ο νόμος του Ρεθύμνου είναι ένας από τους τέσσερις νόμους της Κρήτης. Βρίσκεται ανάμεσα στους νομούς Χανίων και Ηρακλείου και είναι ο πιο ορεινός νομός της Κρήτης. Κύρια ασχολία είναι η κτηνοτροφία και η αγροτική παραγωγή. Πρωτεύουσα του νομού είναι η γραφική πόλη του Ρεθύμνου. Το Ρέθυμνο είναι μία από τις πιο καλά διατηρημένες μεσαιωνικές πόλεις της Ελλάδας με το βενετσιάνικο κάστρο, τη Φορτέτζα, το ενετικό λιμάνι και μία καλά διατηρημένη παλιά πόλη. Η παλιά βενετσιάνικη πόλη του Ρεθύμνου αποτελεί ένα μνημείο της περιόδου όπου ο κρητικός πολιτισμός συγκεράστηκε με το βενετσιάνικο.

Εικόνα 3. Παλιά πόλη Ρεθύμνου

Ο πολεοδομικός ιστός της πόλης παραμένει αναλλοίωτος, τα παλιά μνημεία συντηρούνται και αναδεικνύονται και παρά τα χρόνια της η πόλη παραμένει ολοζώντανη και το δείχνει. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της πόλης του Ρεθύμνου είναι η μεγάλη παραλία μέσα στην πόλη που δίνει τη δυνατότητα στους τουρίστες να χαρούν τη θάλασσα χωρίς να χρειάζεται να μετακινηθούν από την πόλη.

Εικόνα 4. Παραλία Ρεθύμνου

Βέβαια γύρω από την πόλη υπάρχουν γραφικά χωριά, φαράγγια για πεζοπορία, βουνά για ορειβασία και στα νότια του νομού υπάρχουν πολύ όμορφες καθαρές παραλίες με καταγάλανα νερά.

Το κλίμα είναι εύκρατο μεσογειακό με ζεστά καλοκαίρια και πλούσιες βροχοπτώσεις και έτσι εξασφαλίζονται ιδανικές θερμοκρασίες από 14 βαθμούς C το χειμώνα έως 29 βαθμούς C το καλοκαίρι. Το ήπιο κλίμα όμως αναστατώνουν δυνατοί βόρειοι άνεμοι και πολύ ζεστοί νότιοι άνεμοι κατά τη αλλαγή από τη μία εποχή στην άλλη.

Εικόνα 5. Φρούριο Φορτέζα

Από αρχαιολογικής άποψης, υπάρχουν δύο αρχαιολογικοί χώροι στο νομό: το Αρχαιολογικό Μουσείο της Ελεύθερνας, με εκθέματα από τη μινωική περίοδο και το οροπέδιο Νίδα του Ψηλορείτη και η θέση Ιδαίο Άντρο, όπου σύμφωνα με τη μυθολογία, ανατράφηκε εκεί ο Δίας. Οι ανασκαφές στο οροπέδιο Νίδα έχουν οδηγήσει σε πολλές μινωικές ανακαλύψεις. Ωστόσο, υπάρχουν πολλοί ιστορικοί χώροι, με σήμα κατατεθέν την Ιερά Μονή Αρκαδίου και τη Μονή Πρέβελη.

Εικόνα 6. Λίμνη του Πρέβελη

3.2 Παρουσία της πόλης του Ρεθύμνου ως τουριστικού προορισμού

Το Ρέθυμνο όπως και όλη η Κρήτη αποτελεί πόλο έλξης χιλιάδων τουριστών κατά τη θερινή περίοδο. Μάλιστα η Κρήτη θεωρείται η ναυαρχίδα του ελληνικού τουρισμού και από τους κορυφαίους προορισμούς στην Ευρώπη. Έχει πολλούς και επαναλαμβανόμενους πελάτες που κατακλύζουν το νησί κατά τους θερινούς μήνες. Ο τουριστικός προορισμός είναι γνωστός σε όλη την Ευρώπη έχει μόνιμους επαναλαμβανόμενους πελάτες. Η Κρήτη εκμεταλλεύεται τη φήμη που έχει αλλά και τη διατηρεί με τη συμμετοχή της Περιφέρειας Κρήτης σε όλες τις μεγάλες τουριστικές εκθέσεις.

Εικόνα 7. Συμμετοχή του Ρεθύμνου σε τουριστική έκθεση

Ο νομός Ρεθύμνου όπως προαναφέρθηκε έχει εισοδήματα από την κτηνοτροφία και την αγροτική παραγωγή αλλά τα τελευταία τριάντα χρόνια ο τουρισμός έφερε μία μεγάλη οικονομική ανάπτυξη. Η πόλη και τα περίχωρα διαθέτουν πολλές μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες με αποτέλεσμα στη διάρκεια των θερινών μηνών να συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός τουριστών. Μεγάλο μέρος των κατοίκων απασχολείται στις ξενοδοχειακές μονάδες και τα έσοδα από την τουριστική δραστηριότητα είναι πολλά.

Ο τουρισμός είναι μεγάλη πηγή εσόδων για την πόλη του Ρεθύμνου. Οι μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες που υπάρχουν στην πόλη και τα περίχωρα προσελκύουν μεγάλο αριθμό τουριστών με αποτέλεσμα να εισρέουν πολλά έσοδα τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στο Δήμο με τους άμεσους και τους έμμεσους φόρους που εισπράττει.

Κάθε χρόνο το Ρέθυμνο υποδέχεται όλο και περισσότερους επισκέπτες με αποτέλεσμα η πόλη να φτάνει στα όρια της φέρουσας ικανότητας της. Τους θερινούς μήνες αντιμετωπίζει προβλήματα με την ύδρευση και την αποχέτευση καθώς είναι δύσκολο να αντιμετωπίσει τη μεγάλη επιβάρυνση που δέχεται με το πλήθος τουριστών και τη λειτουργία των πολυάριθμων ξενοδοχειακών μονάδων. Η πόλη έχει κάνει έργα υποδομής για να ανταποκριθεί στις αυξημένες ανάγκες κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο που οι πληρότητες των διαθέσιμων κλινών αγγίζουν το 100%.

Επίσης ένα μεγάλο πρόβλημα που επισημαίνεται και από τους τουρίστες είναι το κυκλοφοριακό. Η πόλη είναι μικρή και ο σχεδιασμός της με τους υπάρχοντες δρόμους δεν μπορεί να καλύψει τις αυξημένες ανάγκες. Αποτέλεσμα των παραπάνω και της κίνησης πολλών λεωφορείων που μεταφέρουν τους επισκέπτες στα ξενοδοχεία είναι να δημιουργούνται κυκλοφοριακά προβλήματα και να γίνεται δύσκολη η ζωή και των επισκεπτών αλλά και των ντόπιων κατοίκων.

Η μεγάλη τουριστική κίνηση της πόλης του Ρεθύμνου έχει και επιπτώσεις στη κοινωνική ζωή της πόλης. Οπωσδήποτε το όφελος για την πόλη είναι μεγάλο αφού εξαιτίας της τουριστικής κίνησης υπάρχει και μεγάλη ζήτηση σε θέσεις εργασίας. Οι πολλές τουριστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην πόλη έχουν αυξημένες ανάγκες για προσωπικό. Έτσι στην πόλη εξαιτίας του τουρισμού το βιοτικό επίπεδο είναι υψηλό. Όμως υπάρχει και πληθωρισμός και ακρίβεια λόγω της ύπαρξης τουριστών, αυξημένες τιμές ενοικίων και πολύ υψηλές τιμές ακινήτων.

Στα μέσα του καλοκαιριού, το Ρέθυμνο υποδέχεται φημισμένα φωνητικά σύνολα και κορυφαίους θιάσους αναγεννησιακού θεάτρου από την Ευρώπη και όλο τον κόσμο για να το συνοδεύσουν σε αυτό το εξαιρετικό ταξίδι στη σύγχρονη εποχή, με στόχο να οικοδομήσει έναν ζωντανό διάλογο με το μακρινό παρελθόν και να εμπλουτίσει τη σχέση μας με τις τέχνες.

Η "Γιορτή Κρητικού Κρασιού και Παραδοσιακών Προϊόντων" ανοίγει τις πόρτες της και υποδέχεται παραγωγούς, γευσιγνώστες και επισκέπτες από το Ρέθυμνο, το νησί και τη χώρα μας, πρόθυμους να μοιραστούν μια μοναδική εμπειρία συνεργασίας, τόσο γόνιμη όσο και η κρητική γη και τόσο φιλόξενη όσο και οι άνθρωποι της.

Εικόνα 8. Γιορτή Κρητικής Διατροφής

Στο τέλος του χειμώνα και πριν την έναρξη της καλοκαιρινής σεζόν πραγματοποιείται το Ρεθυμνιώτικο καρναβάλι που γίνεται πόλος έλξης επισκεπτών από την Κρήτη και την υπόλοιπη Ελλάδα.

Εικόνα 9. Καρναβάλι Ρεθύμνου

Η Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού καθιερώθηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού το 1970 και γιορτάζεται κάθε χρόνο στις 27 Σεπτεμβρίου. Ο κύριος στόχος του εορτασμού

είναι να αναδείξει τη συμβολή του τουρισμού στην ευημερία της διεθνούς κοινότητας. Από το 2007, το Ρέθυμνο έχει πρωτοπορήσει στο πρόγραμμα "Βραβείο Φιλίας", βραβεύοντας επισκέπτες που έχουν επισκεφθεί το Ρέθυμνο για πολλά συνεχόμενα χρόνια και έχουν γίνει φίλοι που πλέον θεωρούν την πόλη ως το δεύτερο σπίτι τους. Τα βραβεία απονέμονται σε πελάτες που έχουν επισκεφθεί το Ρέθυμνο πολλά έτη και έχουν γίνει φίλοι που πλέον θεωρούν την πόλη δεύτερο σπίτι τους. Αποτελούν τους καλύτερους πρεσβευτές του Ρεθύμνου στον κόσμο και δίνουν μια πραγματική διάσταση στην έννοια του τουρισμού: το βραβείο "Καλός Επαγγελματίας" απονέμεται επίσης σε επαγγελματίες που έχουν συμβάλει σημαντικά στον τουρισμό. Το βραβείο "Καλός Επαγγελματίας" απονέμεται επίσης σε επαγγελματίες που έχουν συμβάλει σημαντικά στον τουρισμό, συμπεριλαμβανομένων πρωτοποριακών, μακροχρόνιων υπηρεσιών και υπηρεσιών εξαιρετικής ποιότητας. Τέλος, κάθε χρόνο βραβεύεται από κάθε χώρα ένας τουριστικός οργανισμός, ο οποίος προωθεί τον τουρισμό, φέρνοντας πελάτες στην πόλη μας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εκδήλωση ολοκληρώνεται με μουσική τόσο με παραδοσιακούς χορούς και τραγούδια, όσο και με μουσικά ταξίδια όπως πιάνο, σαξόφωνο χαρίζοντας στους παρευρισκόμενους μοναδικές ερμηνείες ελληνικού και ξενόγλωσσου ρεπερτορίου. Η μουσική πανδαισία συνοδεύεται πάντα από την γαστρονομική κρητική πρόταση των σεφ του Συλλόγου Ξενοδόχων Ν. Ρεθύμνης

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΗΕ, καμία άλλη περιοχή στις ακτές της Μεσογείου δεν έχει χαμηλότερο ποσοστό θνησιμότητας από την Κρήτη, τόσο πριν όσο και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Μελέτες (π.χ. έρευνες σε επτά χώρες) έχουν δείξει ότι η αυθεντική παραδοσιακή διατροφή των Κρητικών είναι η πιο υγιεινή διατροφή στον κόσμο! Η πιο υγιεινή κουζίνα στον κόσμο, η μεσογειακή διατροφή, με όλα τα χαρακτηριστικά της "μεσογειακής διατροφής", υπάρχει μόνο στην Κρήτη και όχι αλλού στον κόσμο.

Η παραδοσιακή κρητική κουζίνα βασίζεται στην κατανάλωση δημητριακών, ξηρών καρπών, άγριων βοτάνων, αρωματικών φυτών, γαλακτοκομικών προϊόντων, μελιού, φρούτων, λαχανικών, οσπρίων και κρασιού, με σχετικά λίγο κρέας, ιδίως λόγω των μεγάλων περιόδων νηστείας. Ωστόσο, ο βασικός πυλώνας της κρητικής διατροφής δεν είναι άλλος από το θαυματουργό παρθένο ελαιόλαδο. Το ελαιόλαδο είναι εντελώς απαλλαγμένο από ζωικά λιπαρά και χρησιμοποιείται μόνο ως πηγή λίπους.

Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία

4.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστεί η μεθοδολογία με την οποία επιτεύχθηκε ο σκοπός της παρούσας έρευνας. Για να πραγματοποιηθεί μία έρευνα πρέπει να ακολουθείται ένα μεθοδολογικό πλαίσιο έτσι ώστε τα συμπεράσματα της έρευνας να είναι όσο το δυνατό περισσότερο αντιπροσωπευτικά. Επιστημονική μεθοδολογία είναι μια διατεταγμένη σειρά βημάτων, που βοηθούν έναν ερευνητή να φτάσει σε μια επιθυμητή τελική κατάσταση από ένα καθορισμένο σημείο εκκίνησης.

. Τα βήματα της μεθοδολογίας της έρευνας περιλαμβάνουν:

- Τον ορισμό του θέματος που θα εξεταστεί.
- Την κατανόηση του θέματος μέσα από την ενδελεχή βιβλιογραφική ανασκόπηση.
- Ο σκοπός της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν μέσα από τη μελέτη του θέματος.
- Την δεοντολογία της έρευνας.
- Το δείγμα της έρευνας.
- Την επιλογή του τρόπου συλλογής των δεδομένων που μπορεί να είναι ποιοτική ή ποσοτική έρευνα
- Την συλλογή των δεδομένων
- Την εξαγωγή συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση των δεδομένων.

Η ανάλυση των συμπερασμάτων θα δώσει την ερμηνεία των αποτελεσμάτων και αναφορά για μελλοντικές έρευνες (Borsboom et al., 2021).

4.2 Στόχος της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Ο ερευνητικός σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει τον αντίκτυπο του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων μιας τουριστικής περιοχής και πιο συγκεκριμένα της πόλης του Ρεθύμνου. Θα παρουσιαστούν τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από τον τουρισμό, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η αύξηση του εισοδήματος, η δημιουργία υποδομών, η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, η αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων και η

ανοικοδόμηση. Επίσης θα παρουσιαστούν οι κοινωνικές και πολιτιστικές επιρροές από τη συνύπαρξη των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών. Θα παρουσιαστούν όμως και οι αρνητικές επιπτώσεις της προσέλευσης μεγάλου όγκου τουριστών σε μία περιοχή που έχουν σχέση με την επιβάρυνση του περιβάλλοντος και την αλλοίωση του χαρακτήρα της περιοχής. Ο εντοπισμός των αρνητικών συνεπειών μπορεί να βοηθήσει την τοπική κοινωνία να πάρει αποφάσεις και να υιοθετήσει πρακτικές βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης που θα περιορίσουν σε μεγάλο βαθμό τις αρνητικές συνέπειες της αθρόας προσέλευσης τουριστών. Με βάση και την προαναφερθείσα βιβλιογραφία τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται είναι τα παρακάτω:

- Σε ποιο βαθμό οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού διαμορφώνουν την άποψη των κατοίκων του Ρεθύμνου για την ποιότητα ζωής.
- Πόσο επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης οι κοινωνικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης.
- Οι πολιτισμικές επιπτώσεις του τουρισμού πόσο επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης.
- Πόσο επηρεάζεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου από τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού.

Για την εκμείωση των συμπερασμάτων πρέπει να γίνει έρευνα ακολουθώντας ένα συγκεκριμένο μεθοδολογικό πλαίσιο.

4.3 Είδος έρευνας

Για τη συγκέντρωση στοιχείων για την έρευνα χρησιμοποιείται η ποσοτική έρευνα. Η ποσοτική έρευνα ορίζεται ως η συστηματική διερεύνηση κοινωνικών φαινομένων βασιζόμενη σε αριθμητικά δεδομένα και με τη βοήθεια στατιστικών μεθόδων. Χρησιμοποιείται συνήθως σε αντιπροσωπευτικό δείγμα παρατηρήσεων και επιδιώκει το αποτέλεσμα της έρευνας σαν γενικευτεί στον ευρύτερο πληθυσμό (Palanski et al., 2021). Το είδος αυτός της έρευνας προτείνεται σε κοινωνιολογικές έρευνες, όπου από ένα ορισμένο δείγμα αντλούνται στοιχεία που με στατιστικές αναλύσεις μπορούν να δώσουν χρήσιμα συμπεράσματα. Έτσι και στην παρούσα έρευνα μπορούν να εντοπιστούν όλοι οι παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων μίας τουριστικής περιοχής όπως είναι το Ρέθυμνο.

4.4 Δεοντολογία έρευνας

Σε μία έρευνα πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπόψη ζητήματα δεοντολογίας της έρευνας. Ο ερευνητής πρέπει να προβλέπει τυχόν ηθικά ζητήματα που θα προκύψουν και να διασφαλίσει πρώτα από όλα το απόρρητο και την εμπιστευτικότητα των συμμετεχόντων. Είναι λογικό για οποιονδήποτε συμμετέχει σε μία έρευνα να αναμένει ένα ορισμένο επίπεδο ανωνυμίας αν και ορισμένοι αισθάνονται ότι αυτό δεν τους απασχολεί. (Bos, 2020)

Στη συγκεκριμένη έρευνα όλοι οι συμμετέχοντες:

- ενημερώθηκαν για το σκοπό για τον οποίο διεξάγεται η μελέτη καθώς και ότι η έρευνα πραγματοποιείται για ακαδημαϊκούς σκοπούς και οι απαντήσεις δεν θα αποτελέσουν αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης.
- Επιβεβαιώθηκε ότι οι συμμετέχοντες δεν διατρέχουν κίνδυνο να υποστούν οποιαδήποτε πνευματική ή σωματική βλάβη.
- Η ανωνυμία των συμμετεχόντων προστατεύθηκε. Δεν καταγράφηκε καμία πληροφορία που να αποδεικνύει την ταυτότητα των συμμετεχόντων
- Η προθυμία για τη συμμετοχή στην έρευνα ήταν απαραίτητη προϋπόθεση. Κανένας από τους συμμετέχοντες δεν εξαναγκάστηκε να συμμετέχει στην έρευνα.

4.5 Δειγματοληψία έρευνας

Για την επιτυχή διερεύνηση ενός φαινομένου σε μία έρευνα απαραίτητη είναι η συγκέντρωση στοιχείων με τη δειγματοληψία. Ο όρος δειγματοληψία χρησιμοποιείται για να περιγράψουμε την στατιστική διερεύνηση ενός μέρους που αποτελεί το δείγμα από ένα σύνολο για να μπορέσουμε να εξάγουμε αξιόπιστα συμπεράσματα για όλο τον πληθυσμό. Για τη δειγματοληψία της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η στρωματοποιημένη αναλογική δειγματοληψία με προκαθορισμένα ποσοστά (Pace, 2021) Πιο συγκεκριμένα ζητήθηκαν στοιχεία για την πόλη του Ρεθύμνου από την Ελληνική Στατιστική Αρχή σύμφωνα με την τελευταία δημοσιευμένη απογραφή (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ). Με βάση τα στοιχεία αυτά και το ποσοστό κατοίκων που αναλογεί σε κάθε ηλικιακή κατηγορία προσαρμόστηκαν και τα ποσοστά του δείγματος της έρευνας για να καταλήξουμε στον παρακάτω πίνακα που

περιγράφει τα ποσοστά των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου καθώς και η συλλογή δεδομένων που προσαρμόστηκε στα ίδια ποσοστά:

Πίνακας 2. Ποσοστά ηλικιακών κατηγοριών στην πόλη του Ρεθύμνου (Πηγή: ΕΛΑΣΤΑΤ).

α/α	Ηλικιακή ομάδα	Πληθυσμός	Ποσοστό επί του συνόλου του πληθυσμού	Ερωτηματολόγια	Ποσοστό επί του συνόλου του δείγματος
1	18-25	5864	23%	78	23%
2	26-35	5067	19%	64	19%
3	36-45	5080	20%	67	20%
4	46-60	5344	21%	70	21%
5	61-99	4636	18%	60	18%
	Σύνολο	25991	100%	339	100%

Με τον τρόπο αυτό έχουμε μία αναλογική στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία που μας δίνει πιο έγκυρα αποτελέσματα αφού το ποσοστό του δείγματος αντιπροσωπεύει το ποσοστό των κατοίκων της πόλης.

4.6 Ερωτηματολόγιο

Για τη συγκέντρωση των δεδομένων στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο είναι ένα πολύ διαδεδομένο εργαλείο συγκέντρωσης δεδομένων μέσω του οποίου εξετάζονται οι απόψεις και οι αντιλήψεις των ανθρώπων για κάποιο κοινωνικό θέμα. Η συγκέντρωση των δεδομένων για τις ανάγκες της έρευνας έγινε με τη χρήση ενός δομημένου ερωτηματολογίου με κλειστές ερωτήσεις που βασίστηκαν στο ερωτηματολόγιο από την έρευνα των Carneiro & Eusébio, 2015 με τίτλο «Host-tourist interaction and impact of tourism on residents' Quality of Life». Στις κλειστές ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert (διαβαθμισμένες κλίμακες απαντήσεων) που μπορούν γρήγορα να αξιολογηθούν και να μας δώσουν αξιόπιστα αποτελέσματα. (Taherdoost, 2019)

Το ερωτηματολόγιο έχει δύο ενότητες. Η μία ενότητα αναφέρεται στα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων, δηλαδή την ηλικία το φύλλο, το μορφωτικό επίπεδο και την επαγγελματική δραστηριότητα. Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου αξιολογεί την αντίληψη των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου σχετικά με τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού. Για τις ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκαν μία κλίμακα Likert 5 βαθμών (από το καθόλου, λίγο, μέτρια, πολύ, πάρα πολύ) (Jebb et al., 2021). Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε με googleforms από 01/04/2024 έως 21/04/2024 και συγκεντρώθηκαν 339 ερωτηματολόγια.

Με βάση στοιχεία που αντλήθηκαν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία έγινε μία στρωματοποιημένη δειγματοληψία που αναλογεί στα ηλικιακά ποσοστά των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου. Για την στρωματοποίηση χρησιμοποιήθηκε ο παρακάτω τύπος:

$$n1/N1 = n/N \text{ όπου:}$$

$n1$ το μέγεθος του δείγματος που επιλέγεται από κάθε ηλικιακή ομάδα

$N1$ το μέγεθος του πληθυσμού της κάθε ηλικιακής ομάδας της πόλης του Ρεθύμνου

n το συνολικό μέγεθος του δείγματος της έρευνας

N , ο συνολικός πληθυσμός της πόλης του Ρεθύμνου

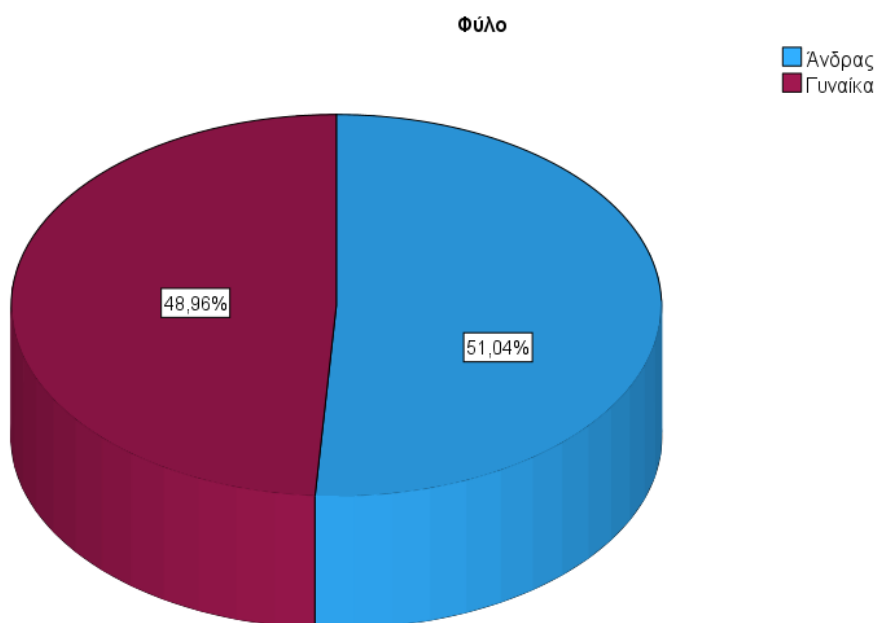
4.7 Στατιστική ανάλυση δεδομένων

Για την ανάλυση των δεδομένων και για να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα χρησιμοποιήθηκε η επαγωγική και η περιγραφική στατιστική (Zalaghi & Khazaei, 2016). Πιο συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκαν συχνότητες, ποσοστά συχνοτήτων, μέσες τιμές, δείκτες στατιστικού λάθους καθώς και ραβδογράμματα. Το πρόγραμμα ανάλυσης των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκε είναι το στατιστικό πρόγραμμα SPSS.

Κεφάλαιο 5: Αποτελέσματα

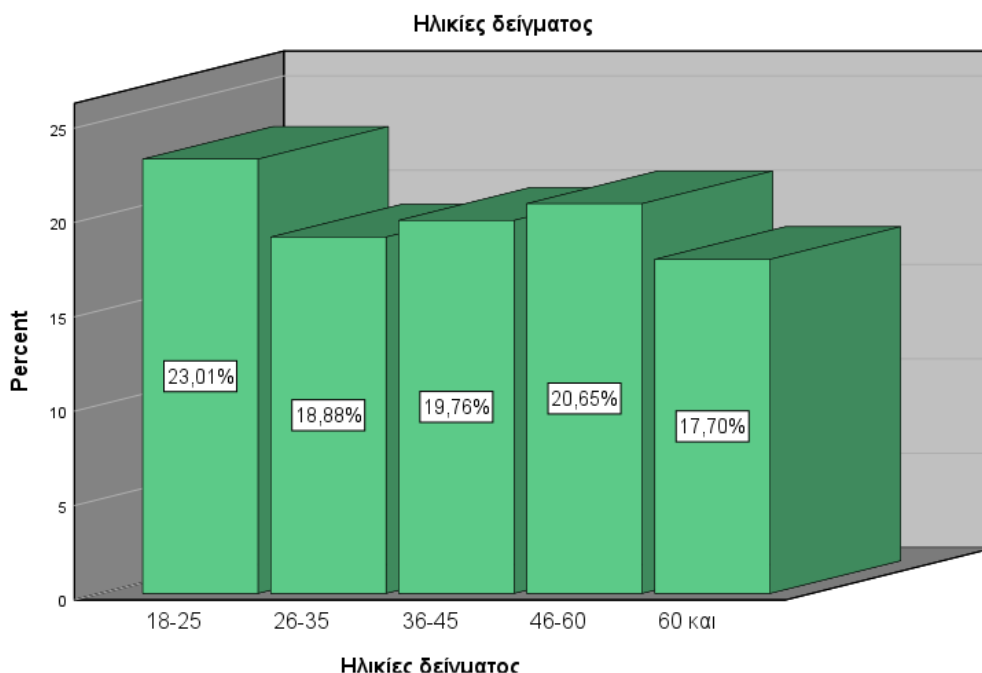
5.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

Το ένα μέρος του ερωτηματολογίου της έρευνας περιλαμβάνει δημογραφικά χαρακτηριστικά των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου που συμμετείχαν στην έρευνα.

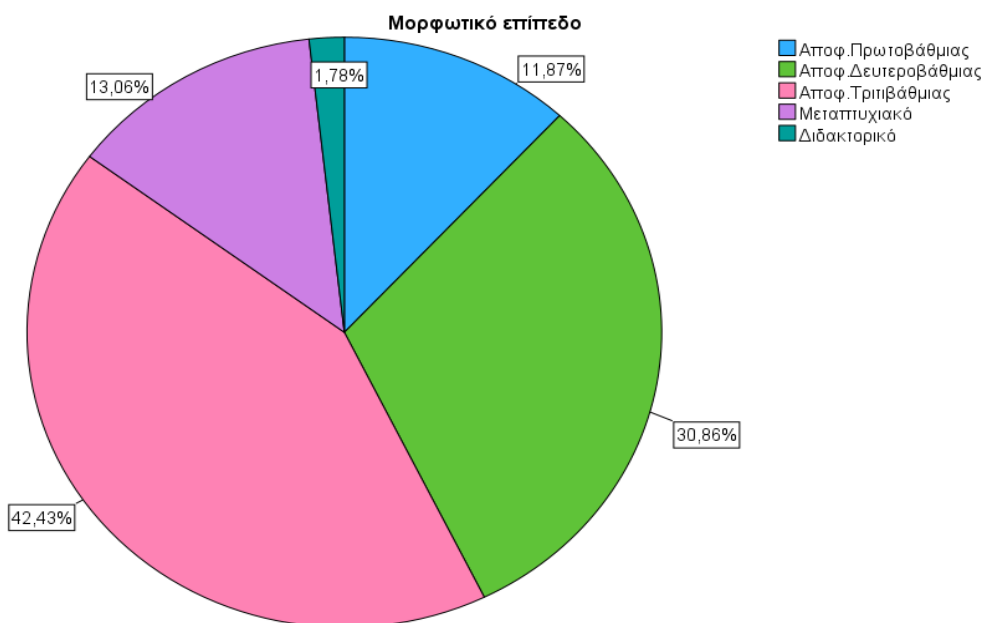
Γράφημα 1. Ποσοστό ανδρών γυναικών που συμμετείχαν στην έρευνα.

Συγκεκριμένα στην έρευνα είχαμε 339 συμμετέχοντες από τους οποίους 171 ήταν άνδρες (50,4 %) και 164 γυναίκες (48,4 %) και τέσσερις (1,2%), που αρνήθηκαν να απαντήσουν για το φύλο τους. Σύμφωνα με τα ποσοστά υπάρχει αντιπροσωπευτικό δείγμα και των δύο φύλων στο δείγμα.

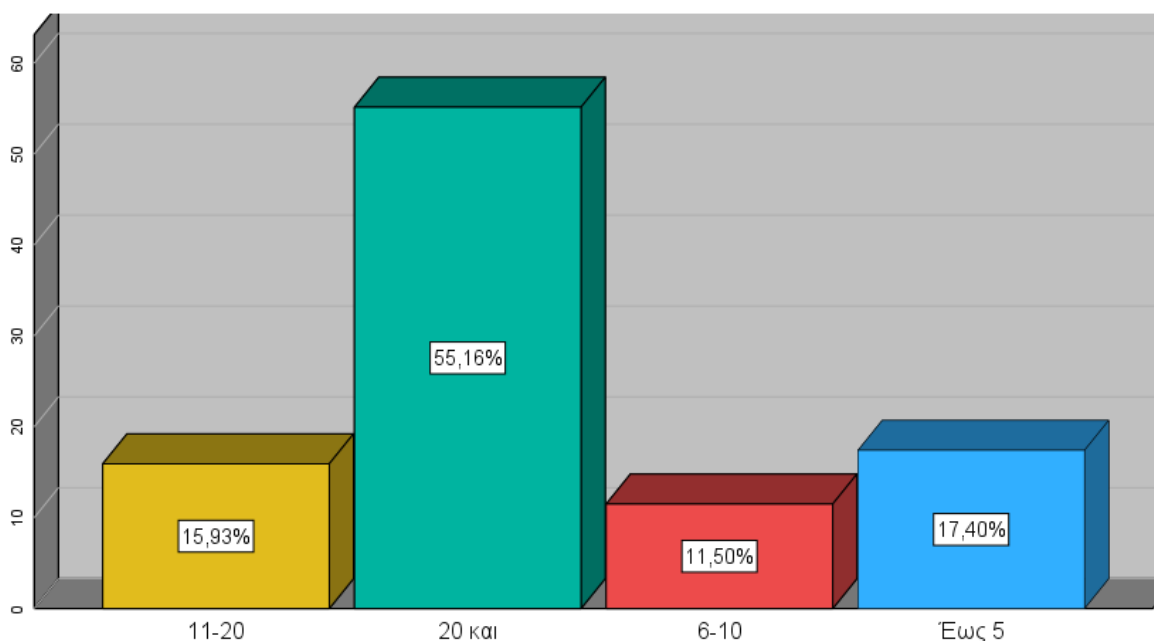
Εξίσωση 1 Γράφημα 2. Ηλικιακές κατηγορίες.

Στο γράφημα 2 παρουσιάζονται οι ηλικιακές κατηγορίες των συμμετεχόντων στην έρευνα. Τα ποσοστά του δείγματος αντιστοιχούν στα ηλικιακά ποσοστά του πληθυσμού της πόλης του Ρεθύμνου έτσι ώστε τα αποτελέσματα να ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες της έρευνας. Σύμφωνα με την ανάλυση το 23% του δείγματος ήταν ηλικίας 18 έως 25 ετών, σε ποσοστό 18,9% ηλικίας 26 έως 35, σε ποσοστό 19,8% ηλικίας 36-45 ετών, σε ποσοστό 20,6% ηλικίας 46-60 ετών και τέλος σε ποσοστό 17,7% ήταν ηλικίας 60 ετών και άνω.

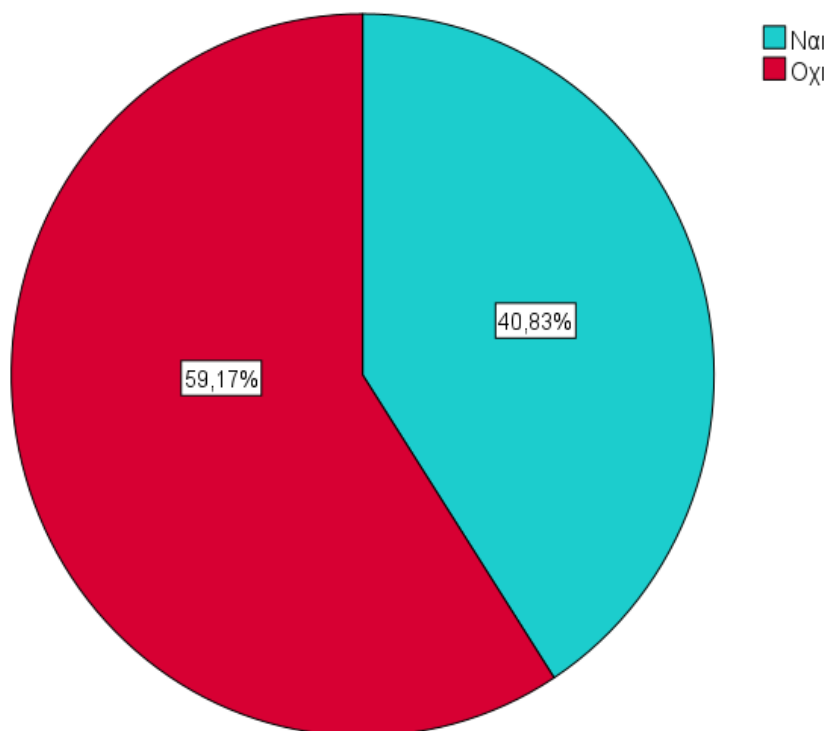
Γράφημα 3. Μορφωτικό επίπεδο.

Στο γράφημα 3 εμφανίζονται τα αποτελέσματα σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων στην έρευνα. Το 42,43% ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το 30,86% απόφοιτοι δευτεροβάθμιας, το 13,06 κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου, το 11,87 απόφοιτοι Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και το 1,78 κάτοχοι διδακτορικού. Όποτε και σε αυτή την κατηγορία το δείγμα ήταν αντιπροσωπευτικό έχοντας συμμετέχοντες από όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Γράφημα 4. Χρόνια διαμονής στην πόλη του Ρεθύμνου.

Από το γράφημα 4 παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες στο δείγμα είναι μόνιμοι κάτοικοι της πόλης για πάνω από 20 χρόνια. Σε ποσοστό 17,40% είναι κάτοικοι λιγότερο από πέντε χρόνια. Σε ποσοστό 15,93% έχουμε κατοίκους από 11-20 χρόνια και σε ποσοστό 11,50% είναι κάτοικοι 6-10 χρόνια. Αθροίζοντας τα δύο ποσοστά των κατηγοριών έως 5 χρόνια και 6-10 χρόνια παρατηρούμε ένα μεγάλο ποσοστό κατοίκων που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι πολλά χρόνια. Αυτό οφείλεται στους πολλούς φοιτητές που διαμένουν στην πόλη και σε πολλούς εργαζόμενους που έχουν έρθει από άλλες περιοχές στην Ελλάδα για εύρεση εργασίας και στη συνέχεια έχουν εγκατασταθεί στην πόλη.

Γράφημα 5. Ποσοστό κατοίκων που το επάγγελμά τους εμπλέκεται ή όχι με τον τουρισμό

Στο γράφημα 5 ένας τελευταίος διαχωρισμός των συμμετεχόντων είναι αν το επάγγελμά τους σχετίζεται ή όχι με τον τουρισμό. Έτσι έχουμε το 59,17% να μην σχετίζονται με τον τουρισμό ενώ σε ποσοστό 40,83% το επάγγελμά τους έχει άμεση ή έμμεση σχέση με τον τουρισμό. Ο διαχωρισμός αυτός γίνεται για να αποδειχθεί εάν η ενασχόληση με ένα επάγγελμα που σχετίζεται με τον τουρισμό επηρεάζει θετικά ή αρνητικά τις απόψεις των κατοίκων για την επιδράσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής τους.

5.2. Χαρακτηριστικά που ορίζουν την ποιότητα ζωής

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου με τη στατιστική ανάλυση των ερωτήσεων και μέσω συχνοτήτων Ν και ποσοστών παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας που προκύπτουν από τη στατιστική ανάλυση των ερωτήσεων στις οποίες απάντησαν οι κάτοικοι της πόλης του Ρεθύμνου σχετικά με τις οικονομικές, κοινωνικές πολιτισμικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής τους. Πιο συγκεκριμένα

επιχειρείται μέσω των ερωτήσεων να διερευνηθούν οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν με θετικό ή αρνητικό τρόπο την ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης.

Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν είναι με τη μορφή Likert και σε διαβάθμιση από το 1 έως το 5 που εκφράζουν το καθόλου(1), λίγο (2), μέτρια (3), πολύ (4), πάρα πολύ (5).

Για να διαπιστωθεί η εγκυρότητα της έρευνα έγινε μία factor analysis στο SPSS των θετικών επιπτώσεων για να διαπιστώσουμε τα παρακάτω την αξιοπιστία των δεδομένων της έρευνας. Από τον πίνακα 3 παρατηρείται ότι ο δείκτης Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy, που δείχνει αν το δείγμα είναι επαρκές έχει τιμή 0,793, που είναι πολύ κοντά στο 8, οπότε το δείγμα είναι ικανό για να γίνει μία αξιόπιστη ανάλυση. Ο δείκτης Bartlett's Test of Sphericity έχει τιμή 874,755 με 190 βαθμούς ελευθερίας και με $p\text{-value } 0.01 < 0,05$ οπότε υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών.

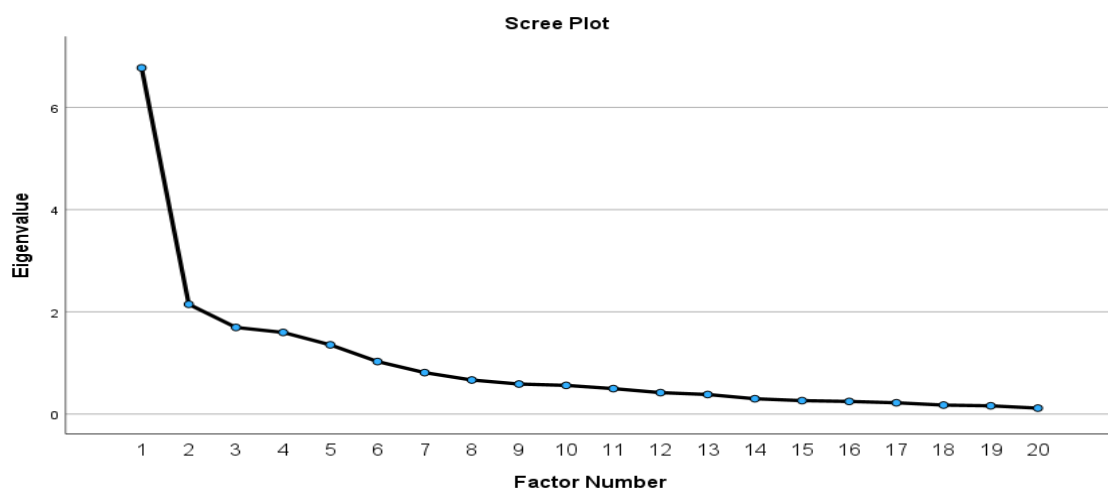
Πίνακας 3. Έλεγχος KMO και Bartlett's Test

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,793
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	874,755
	df	190
	Sig.	<,001

Στο διάγραμμα scree plot που εμφανίζεται παρακάτω το γόνατο (elbow) δείχνει ότι οι ιδιοτιμές (Eigenvalues), που δείχνουν τη διακύμανση που προκαλεί ο κάθε παράγοντας είναι ιδιαίτερα χαμηλά και αποδεικνύει τη σημαντικότητα όλων των παραγόντων στην έρευνα. Με βάση αυτά τα στοιχεία επιλέγουμε τους παράγοντες που θα μας βοηθήσουν στην εξαγωγή αντικειμενικών συμπερασμάτων.

Πίνακας 4. Διάγραμμα Scree Plot

Επίσης η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου αξιολογήθηκε με τον δείκτη Cronbach's Alpha (Πίνακας 5), ο οποίος είναι 0.857 για 36 στοιχεία. Αυτή η τιμή υποδηλώνει πολύ καλή εσωτερική συνέπεια των στοιχείων του ερωτηματολογίου. Η τιμή αυτή εμπίπτει στο εύρος $0.8 \leq \alpha < 0.9$, το οποίο υποδηλώνει καλή συνέπεια και ότι τα στοιχεία του ερωτηματολογίου είναι καλά συνδεδεμένα και μετρούν την ίδια υποκείμενη έννοια ή διάσταση.

Πίνακας 5. Δείκτης Cronbach's Alpha

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,857	36

Μετά τον έλεγχο της αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου και αφού αποδείχθηκε η αξιοπιστία των δεδομένων της έρευνας γίνεται η ανάλυση των παραγόντων που αποδεικνύουν πόσο επηρεάζουν οι συγκεκριμένοι παράγοντες την ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου.

5.2.1. Οικονομικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης της πόλης του Ρεθύμνου στην ποιότητα ζωής των κατοίκων

Πίνακας 6. Οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού

Οικονομικές επιπτώσεις	Καθόλου N %	Λίγο N %	Μέτρια N %	Πολύ N %	Πάρα πολύ N %	Μέση τιμή	Απόκλιση
Βοηθάει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας	1 0.3%	11 3.2%	57 16,8%	163 48,1%	104 30,7%	4,07	0,797
Βοηθάει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου	5 1.5%	24 7.1%	94 27,7%	135 39,8%	75 22,1%	3,75	0,934
Δημιουργεί θέσεις εργασίας	1 0.3%	4 1.2%	65 19.2%	102 30,1%	164 48,4%	4,26	0,830

Βοηθάει στην αύξηση του εισοδήματος	3 0.9%	10 2.9%	76 22.4%	157 46,3%	87 25,7%	3,95	0,831
Βοηθάει στη δημιουργία υποδομών	10 2.9%	41 12.1%	113 33.3%	117 34,5%	53 15,6%	3,49	0,998
Προσελκύει περιφερειακές επενδύσεις	11 3.2%	62 18.3%	108 31.9%	105 31,0%	44 13,0%	3,33	1,033
Δημιουργεί πληθωρισμό και ακρίβεια	5 1.5%	24 7.1%	126 37.2%	123 36,3%	53 15,6%	3,59	0,895
Αυξάνει το κόστος διαβίωσης	1 0.3%	21 6.2%	95 28.0%	135 39,8%	78 23,0%	3,81	0,879
Η εποχικότητα του τουρισμού δημιουργεί ανισορροπία στο εργατικό δυναμικό	4 1.2%	30 8.8%	86 25.4%	150 44,2%	60 17,7%	3,70	0,911
Διαρροή εισοδήματος στο εξωτερικό	26 7.7%	61 18.0%	120 35.4%	86 25,4%	39 11,5%	3,15	1,098
Μη ισορροπη ανάπτυξη	11 3.2%	48 14.2%	131 38.6%	107 31,6%	34 10%	3,32	0,956
Περιφερειακή ανισότητα	18 5.3%	54 15.9%	108 31.9%	105 31%	42 12,4%	3,30	1,064

Στις ερωτήσεις για τις οικονομικές επιπτώσεις εξετάζονται οι θετικές και αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού. Από τον πίνακα 1 παρατηρείται ότι η μέση τιμή στις θετικές οικονομικές επιπτώσεις κυμαίνεται από 3,33 έως 4,26%. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι σε γενικές γραμμές οι απόψεις των κατοίκων για τις οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού είναι σε μεγάλο βαθμό θετικές. Πιο συγκεκριμένα και με μέση τιμή πάνω από 4 ποσοστιαίες μονάδες είναι οι απαντήσεις ότι ο τουρισμός δημιουργεί θέσεις εργασίας (4,26) και βοηθάει στην τόνωση της οικονομίας (4,07). Ακολουθεί με μέση τιμή 3,95 η άποψη ότι ο τουρισμός βοηθάει στην αύξηση του εισοδήματος, 3,75 βοηθάει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, 3,49 ότι βοηθάει στη δημιουργία υποδομών ενώ σε μικρότερο βαθμό 3,33 προσελκύει περιφερειακές επενδύσεις.

Όμως εξίσου σημαντικές είναι και οι αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού. Με μέση τιμή 3,81 οι κάτοικοι πιστεύουν ότι ο τουρισμός αυξάνει το κόστος διαβίωσης και με

3,59 ότι δημιουργεί πληθωρισμό και ακρίβεια. Επίσης με μέση τιμή 3,70 οι κάτοικοι πιστεύουν ότι η εποχικότητα του τουρισμού δημιουργεί μεγάλη ανισορροπία στο εργατικό δυναμικό. Τους θερινούς μήνες οι εργαζόμενοι βρίσκουν εργασία σε ποσοστό 100% ενώ τους χειμερινούς μήνες είναι άνεργοι και αναγκασμένοι να βρουν άλλες δουλειές για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Επίσης με μέση τιμή 3,30 και 3,32 αντίστοιχα οι κάτοικοι πιστεύουν ότι υπάρχει Περιφερειακή ανισότητα και μη ισόρροπη ανάπτυξη με ότι αρνητικό μπορεί να συνεπάγεται αυτό. Τέλος με μέση τιμή 3,15 οι κάτοικοι πιστεύουν ότι υπάρχει διαρροή εισοδήματος στο εξωτερικό καθώς όλο και περισσότερες πολυεθνικές εταιρείες αρχίζουν να ελέγχουν τον κλάδο του τουρισμού.

5.2.2. Κοινωνικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης της πόλης του Ρεθύμνου στην ποιότητα ζωής των κατοίκων

Κοινωνικές επιπτώσεις	Καθόλου N %	Λίγο N %	Μέτρια N %	Πολύ N %	Πάρα πολύ N %	Μέση τιμή	Απόκλιση
Βοηθάει στη βελτίωση των υποδομών	7 2,1	50 14,7	115 33,9	135 39,8	0 0%	3,23	0,802
Βοηθάει στην ανάπτυξη του μορφωτικού επιπέδου	10 2,9%	64 18,9%	137 40,4%	104 30,7%	0 0%	3,06	0,811
Συγκρατεί τον πληθυσμό στην περιφέρεια	6 1,8%	33 9,7%	94 27,7%	142 41,9%	0 0%	3,35	0,776
Διευρύνει τις κοινωνικές σχέσεις	6 1,8%	40 11,8%	114 33,6%	126 37,2%	0 0%	3,26	0,774
Μειώνει τα κοινωνικά προβλήματα	30 8,8%	79 23,3%	118 34,8%	80 23,6%	0 0%	2,81	0,935
Απώλεια της τοπικής ταυτότητας	30 8,8%	73 21,5%	117 34,5%	79 23,3%	0 0%	2,82	0,938

Διάσπαση του κοινωνικού ιστού	23 6,8%	91 26,8%	116 34,2%	80 23,6%	0 0%	2,82	0,904
Αλλαγές στα ήθη και τα έθιμα	37 10,9%	77 22,7%	99 29,9%	84 24,8%	0 0%	2,77	0,996
Εγκατάλειψη παραδοσιακών επαγγελμάτων	26 7,7%	66 19,5%	94 27,7%	96 28,3%	0 0%	2,92	0,970

Πίνακας 7. Κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού

Στις κοινωνικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης για την πόλη του Ρεθύμνου οι απόψεις διίστανται. Παρατηρούμε παρόμοιες τιμές τόσο στις θετικές όσο και στις αρνητικές επιπτώσεις που έχει ο τουρισμός. Έτσι με μέση τιμή 3,26 οι κάτοικοι πιστεύουν ότι ο τουρισμός διευρύνει τις κοινωνικές σχέσεις ενώ με 2,81% μειώνει τα κοινωνικά προβλήματα. Με παρόμοια λοιπόν ποσοστά και οι απόψεις για τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού. Με μέση τιμή 2,82 οι κάτοικοι πιστεύουν ότι ο τουρισμός ευθύνεται για την απώλεια τοπικής ταυτότητας και την διάσπαση του κοινωνικού ιστού. Επίσης με ποσοστό 2,77 ο τουρισμός ευθύνεται για τις αλλαγές στα ήθη και στα έθιμα και με μέση τιμή 2,92 πιστεύουν οι κάτοικοι ότι ευθύνεται ο τουρισμός για την εγκατάλειψη των παραδοσιακών επαγγελμάτων.

5.2.3. Πολιτισμικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης της πόλης του Ρεθύμνου στην ποιότητα ζωής των κατοίκων

Πίνακας 8. Πολιτισμικές επιπτώσεις του τουρισμού

Πολιτισμικές επιπτώσεις	Καθόλου N %	Λίγο N %	Μέτρια N %	Πολύ N %	Πάρα πολύ N %	Μέση τιμή	Απόκλιση
Βοηθάει στη διατήρηση των πολιτιστικών μνημείων	3 0,9%	22 6,5%	11 3,2%	191 56,3%	40 11,8%	3,91	0,785
Δίνει τη δυνατότητα επαφής με τον πολιτισμό και	0 0%	32 9,4%	13 3,8%	159 46,9%	60 17,7%	3,94	0,872

την ιστορία μιας περιοχής							
Τα μνημεία θεωρούνται τουριστικοί πόροι	1 0,3%	15 4,4%	4 1,2%	156 46,%	104 30,7%	4,24	0,760
Καταστροφή των μνημείων από τη μεγάλη επισκεψιμότητα	28 8,3%	110 32,4%	7 2,1%	74 21,8%	27 8,0%	2,85	1,275
Οι κάτοικοι δεν μπορούν να γνωρίσουν τα μνημεία της περιοχής τους	79 23,3%	90 26,5%	12 3,5%	64 18,9%	21 6,2%	2,47	1,343

Στις πολιτισμικές επιρροές και εδώ οι απόψεις διίστανται. Στις θετικές επιπτώσεις με μέση τιμή 4,24 οι απόψεις των κατοίκων είναι ότι τα αρχαιολογικά μνημεία θεωρούνται τουριστικοί πόροι με τιμή 3,94 ότι δίνεται η δυνατότητα επαφής με την ιστορία και τον πολιτισμό της περιοχής. Επίσης με μέση τιμή 3,91 πιστεύουν οι κάτοικοι ότι ο τουρισμός βοηθάει στη διατήρηση των πολιτιστικών μνημείων.

Στις αρνητικές επιπτώσεις με μικρό όμως ποσοστό πιστεύεται ότι καταστρέφονται τα μνημεία με τη μεγάλη επισκεψιμότητα και σε ακόμα μικρότερο ποσοστό ότι οι κάτοικοι δεν μπορούν να γνωρίσουν τα μνημεία της περιοχής τους. Επομένως στο πολιτισμικό επίπεδο οι κάτοικοι θεωρούν ότι η τουριστική ανάπτυξη έχει θετικό πρόσημο στις επιπτώσεις για την πόλη τους.

5.2.4. Περιβαλλοντικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης της πόλης του Ρεθύμνου στην ποιότητα ζωής των κατοίκων

Πίνακας 9. Περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού

Περιβαλλοντικές επιπτώσεις	Καθόλου N %	Λίγο N %	Μέτρια N %	Πολύ N %	Πάρα πολύ N %	Μέση τιμή	Απόκλιση
Προστασία σημαντικών	12 3,5%	6 1,8%	106 31,3%	144 42,5%	24 7,1%	3,55	0,838

φυσικών περιοχών							
Προστασία των αρχαιολογικών χώρων	4 1,2%	5 1,5%	92 27,1%	140 41,3%	50 14,7%	3,78	0,796
Βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος	15 4,4%	10 2,9%	121 35,7%	99 29,2%	43 12,7%	3,50	0,966
Αναβάθμιση του περιβάλλοντος	22 6,5%	12 3,5%	114 33,6%	100 29,5%	33 9,7%	3,39	1.016
Βελτίωση των υποδομών	7 2,1%	14 4,1%	112 33%	119 35,1%	31 9,1%	3.54	0,847
Δημιουργία οικολογικής συνείδησης	19 5,6%	4 1,2%	111 32,7%	102 30,1%	33 9,7%	3.47	0,975
Μόλυνση του περιβάλλοντος	15 4,4%	9 2,7%	104 30,7%	136 40,1%	50 14,7%	3.63	0,948
Επιβάρυνση του περιβάλλοντος	8 2,4%	7 2,1%	111 32,7%	127 37,5%	59 17,4%	3.71	0,886
Ρύπανση του περιβάλλοντος	4 1,2%	12 3,5%	103 30,4%	129 38,1%	59 17,4%	3.74	0,858
Καταστροφή ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων	48 14,2%	37 10,9%	81 23,9%	56 16,5%	32 9,4%	2.95	1.277

Οι απόψεις των πολιτών για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις κυμαίνονται στα ίδια επίπεδα τόσο οι θετικές όσο και οι αρνητικές. Συγκεκριμένα οι κάτοικοι της πόλης του Ρεθύμνου πιστεύουν ότι στον περιβαλλοντικό τομέα η τουριστική ανάπτυξη έχει θετικές επιπτώσεις και αυτό εκφράζεται με μία μέση τιμή 3,78 στην προστασία των αρχαιολογικών χώρων και με 3,55 στην προστασία των φυσικών περιοχών. Με μέση τιμή 3,54 οι κάτοικοι πιστεύουν ότι βοηθάει στη βελτίωση των υποδομών και με 3,5 στη βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος. Επίσης με μέση τιμή 3,39 οι κάτοικοι πιστεύουν ότι λόγω του τουρισμού αναβαθμίζεται το περιβάλλον της περιοχής τους ενώ με 3,47 πιστεύουν ότι δημιουργείται οικολογική συνείδηση τους κατοίκους.

Στις αρνητικές περιβαλλοντικές συνέπειες η άποψη των κατοίκων είναι ότι ο τουρισμός με μέση τιμή 3,71 επιβαρύνει το περιβάλλον με τιμή 3,74 ρυπαίνει το περιβάλλον και με 3,63 μολύνει το περιβάλλον. Τέλος με μικρότερο ποσοστό 2,95 οι κάτοικοι πιστεύουν ότι ο τουρισμός ευθύνεται για την καταστροφή των ιστορικών και αρχαιολογικών μνημείων.

5.3. Η επίδραση του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης

Στην ενότητα αυτή εξετάζονται τα ευρήματα της στατιστικής ανάλυσης σε συνδυασμό με το πόσο επηρεάζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου. Από τους πίνακες 6 & 7 γίνεται κατανοητό ότι ο τουρισμός επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Μάλιστα συγκρινόμενες οι μέσες τιμές των δύο πινάκων συνάγεται το συμπέρασμα ότι σε μεγαλύτερο βαθμό ο τουρισμός επηρεάζει θετικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων και σε μικρότερο βαθμό έχει αρνητικές συνέπειες στη ζωή των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου. Πιο συγκεκριμένα στις θετικές επιπτώσεις προηγούνται με μέση τιμή 4,03 οι πολιτισμικές επιπτώσεις, ακολουθούν οι οικονομικές επιπτώσεις με μέση τιμή 3,81, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις με 3,54 και στο τέλος οι κοινωνικές επιπτώσεις με 3,14.

Πίνακας 10. Θετικές επιπτώσεις του τουρισμού

Θετικές Επιπτώσεις του τουρισμού	Καθόλου N %	Λίγο N %	Μέτρια N %	Πολύ N %	Πάρα πολύ N %	Μέση τιμή	Απόκλιση
Οικονομικές επιπτώσεις	5 1.51%	25 7.47%	86 25,22%	130 38,30%	88 25,92%	3,81	0,904
Κοινωνικές επιπτώσεις	12 3,48%	53 15.68%	116 34,08%	117 34,64%	0 0%	3,14	0,819
Πολιτισμικές επιπτώσεις	1 0,4%	23 6,77%	9 2,73%	169 49,73%	33 20,06%	4,03	0,806
Περιβαλλοντικές επιπτώσεις	13 3,88%	9 2,5%	109 32,33%	117 34,61%	36 10,5%	3,54	0,906

Στο αντίποδα στις αρνητικές συνέπειες του τουρισμού οι απόψεις των κατοίκων είναι ότι με μέση τιμή οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις είναι σε πρώτη θέση και ακολουθούν με 3,47 οι οικονομικές επιπτώσεις, οι κοινωνικές επιπτώσεις με μέση τιμή 2,83 και τέλος οι πολιτισμικές επιπτώσεις με μέση τιμή 2,66.

Πίνακας 11. Αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού

Αρνητικές επιπτώσεις	Καθόλου N %	Λίγο N %	Μέτρια N %	Πολύ N %	Πάρα πολύ N %	Μέση τιμή	Απόκλιση
-------------------------	-------------------	----------------	------------------	----------------	------------------------	--------------	----------

Αρνητικές Οικονομικές επιπτώσεις	11 3,2%	40 11,7%	111 32,75%	118 34,72%	51 15,03%	3,47	0,967
Κοινωνικές επιπτώσεις	29 8,55%	77 22,63%	107 31,58%	74 25%	0	2,83	0,952
Πολιτισμικές επιπτώσεις	54 15,8%	100 29,45%	10 2,8%	69 20,35%	24 7,1%	2,66	1,309
Περιβαλλοντικές επιπτώσεις	19 5,55%	16 4,8%	100 29,43%	112 33,05	50 14,73%	3,51	0,992

Επομένως οι θετικές επιπτώσεις για τους κατοίκους της πόλης του Ρεθύμνου υπερτερούν των αρνητικών επιπτώσεων που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής τους.

5.4. Ανάλυση αποτελεσμάτων με επαγωγική στατιστική

Στην ενότητα αυτή θα γίνει ανάλυση των αποτελεσμάτων με τη μέθοδο Cluster Analysis με τη χρήση της μεθόδου k-means για την ομαδοποίηση των κατοίκων σε σχέση με τις ηλικιακές κατηγορίες των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου ανάλογα με τη σημαντικότητα που δίνουν στου παράγοντες που επιδρούν στην ποιότητα ζωής τους.

Πίνακας 12. Θετικές οικονομικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία

	Ηλικίες δείγματος											
	18-25		26-35		36-45		46-60		60 και πάνω		Total	
	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N
Βοηθάει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας	3,92	78	4,14	64	4,15	67	4,17	70	3,95	57	4,07	336
Βοηθάει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου	3,79	77	3,94	63	3,58	67	3,83	69	3,61	57	3,75	333
Δημιουργεί θέσεις εργασίας	4,23	78	4,48	63	4,00	67	4,49	70	4,10	58	4,26	336
Βοηθάει στην αύξηση του εισοδήματος	4,01	77	3,94	63	3,88	67	4,00	69	3,88	57	3,95	333
Βοηθάει στη δημιουργία υποδομών	3,41	78	3,35	63	3,62	66	3,63	70	3,40	57	3,49	334
Προσελκύει περιφερειακές επενδύσεις	3,26	78	3,00	63	3,65	66	3,42	67	3,32	56	3,33	330
Μέση τιμή ανά ηλικιακή κατηγορία	3,77	78	3,81	63	3,81	67	3,92	69	3,71	57	3,81	334

Με βάση την ηλικιακή κατηγορία παρατηρούμε ότι από όλες της ηλικιακές κατηγορίες αναγνωρίζονται οι θετικές οικονομικές επιδράσεις του τουρισμού. Με μικρή διαφορά και μέση τιμή 3,92 η κατηγορία ηλικιών 46-60 αναγνωρίζει περισσότερο τις θετικές επιπτώσεις του τουρισμού ακολουθεί οι κατηγορίες 26-35 & 36-45 με μέση τιμή 3,81, ακολουθεί η κατηγορία 18-25 με 3,77 και τέλος με 3,71 η ηλικιακή κατηγορία 60 και άνω.

Πίνακας 13. Θετικές κοινωνικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία

	Ηλικίες δείγματος											
	18-25		26-35		36-45		46-60		60 και πάνω		Total	
	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N
Βοηθάει στη βελτίωση των υποδομών	3,41	69	3,10	59	3,26	57	3,43	63	2,92	59	3,23	307
Βοηθάει στην ανάπτυξη του μορφωτικού	3,17	75	3,03	59	3,25	61	3,12	65	2,67	55	3,06	315
Συγκρατεί τον πληθυσμό	3,40	63	3,32	50	3,12	57	3,54	57	3,38	48	3,35	275
Διευρύνει τις κοινωνικές σχέσεις	3,41	61	3,23	53	3,32	59	3,25	59	3,06	54	3,26	286
Μειώνει τα κοινωνικά προβλήματα	3,00	70	2,75	61	2,89	57	2,72	65	2,63	54	2,81	307
Μέση τιμή ανά ηλικιακή κατηγορία	3,28	68	3,09	56	3,17	58	3,21	62	2,93	54	3,14	298

Τις θετικές κοινωνικές επιπτώσεις αναγνωρίζει σε μεγαλύτερο βαθμό η ηλικιακή κατηγορία 18-25 ετών με μέση τιμή 3,28, ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 46-60 με μέση τιμή 3,21 και στη συνέχεια με 3,17 η κατηγορία 36-45, 3,09 οι ηλικίες 26-35 και τέλος 2,93 η κατηγορία 60 και άνω.

Πίνακας 14. Θετικές πολιτισμικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία

	Ηλικίες δείγματος											
	18-25		26-35		36-45		46-60		60 και πάνω		Total	
	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N
Βοηθάει στη διατήρηση των πολιτιστικών μνημείων	4,08	59	3,94	51	4,09	53	3,70	60	3,70	44	3,91	267
Δίνει τη δυνατότητα επαφής με τον πολιτισμό και την ιστορία μιας	4,08	60	4,02	49	4,13	47	3,79	61	3,66	47	3,94	264
Τα μνημεία θεωρούνται τουριστικοί πόροι	4,29	66	4,23	52	4,25	55	4,17	58	4,24	49	4,24	280
Μέση τιμή ανά ηλικιακή κατηγορία	4,15	62	4,06	51	4,16	52	3,89	60	3,87	47	4,03	270

Στις θετικές πολιτισμικές επιπτώσεις η ηλικιακή ομάδα 36,45 έχει καλύτερη άποψη με μέση τιμή 4,16 και ακολουθεί με 4,15 η κατηγορία 18-25, 4,06 η κατηγορία 26-35, 3,89 η κατηγορία 46-60 και 3,87 η κατηγορία 60 και άνω.

Πίνακας 15. Θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία

	Ηλικίες δείγματος											
	18-25		26-35		36-45		46-60		60 και πάνω		Total	
	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N	Mean	N
Προστασία σημαντικών φυσικών περιοχών	3,60	68	3,68	56	3,61	57	3,55	62	3,29	49	3,55	292
Προστασία των αρχαιολογικών χώρων	3,94	68	4,08	53	3,69	59	3,73	62	3,41	49	3,78	291
Βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος	3,66	71	3,57	53	3,52	54	3,38	60	3,34	50	3,50	288
Αναβάθμιση του περιβάλλοντος	3,56	68	3,52	50	3,27	59	3,34	58	3,22	46	3,39	281
Βελτίωση των υποδομών	3,68	68	3,57	51	3,60	63	3,41	58	3,37	43	3,54	283
Δημιουργία οικολογικής	3,58	66	3,35	49	3,51	59	3,49	53	3,36	42	3,47	269
Μέση τιμή ανά ηλικιακή κατηγορία	3,67	68	3,63	52	3,54	59	3,48	59	3,33	47	3,54	284

Στις θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις παρατηρούμε ότι οι απόψεις των κατοίκων πηγάζουν αναλογικά από τους μικρότερους προς τους μεγαλύτερους. Έτσι έχουμε μέση 3,67 στην κατηγορία 18-25, 3,63 στην ηλικιακή κατηγορία 26-35, 3,54 στις ηλικίες 36-45, 3,48 46-60 και 3,33 στους 60 και άνω.

Πίνακας 16. Αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία

	Ηλικίες δείγματος											
	18-25		26-35		36-45		46-60		60 και άνω		Total	
	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N
Δημιουργεί πληθωρισμό και ακρίβεια	3,41	78	3,61	62	3,82	67	3,76	67	3,33	57	3,59	331
Αυξάνει το κόστος διαβίωσης	3,74	76	3,94	63	3,83	66	4,00	68	3,53	57	3,81	330
Η εποχικότητα του τουρισμού δημιουργεί ανισοροπία στο εργατικό δυναμικό	3,62	77	3,90	63	3,72	64	3,86	69	3,39	57	3,70	330
Διαρροή εισοδήματος στο εξωτερικό	3,10	78	3,33	63	3,39	67	3,21	68	2,68	56	3,15	332
Μη ισόρροπη ανάπτυξη	3,13	78	3,44	63	3,31	65	3,50	68	3,23	57	3,32	331
Περιφερειακή ανισότητα	3,09	75	3,34	62	3,29	65	3,59	68	3,21	57	3,30	327
Μέση τιμή ανά ηλικιακή κατηγορία	3,35	77	3,60	63	3,56	66	3,65	68	3,23	57	3,48	330

Με μέση τιμή 3,65 οι κάτοικοι ηλικίας 46-60 πιστεύουν ότι ο τουρισμός έχει αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις. Ακολουθεί η κατηγορία 46-45, στη συνέχεια 3,60 η κατηγορία 26-35, έπειτα 3,56 η κατηγορία 36-45, 3,35 η ηλικιακή κατηγορία 18-25 και τέλος 3,23 η κατηγορία 60 και άνω.

Πίνακας 17. Αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία

	Ηλικίες δείγματος											
	18-25		26-35		36-45		46-60		60 και		Total	
	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N
Απώλεια της τοπικής ταυτότητας	2,68	74	2,68	59	2,87	61	2,90	60	3,07	45	2,82	299
Διάσπαση του κοινωνικού ιστού	2,65	74	2,77	60	2,87	61	2,80	65	3,08	50	2,82	310
Αλλαγές στα ήθη και τα έθιμα	2,74	76	2,52	60	2,79	62	2,92	60	3,00	39	2,77	297
Εγκατάλειψη παραδοσιακών επαγγελμάτων	2,91	67	2,96	57	3,04	57	2,96	56	2,69	45	2,92	282
Μέση τιμή ανά ηλικιακή κατηγορία	2,74	73	2,73	59	2,89	60	2,90	60	2,96	45	2,83	297

Στις αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις η ηλικιακή κατηγορία 60 και άνω έχει την μεγαλύτερη μέση τιμή, ακολουθεί η κατηγορία 46-60 με 2,90, οι ηλικίες 36-45 με τιμή 2,89, οι 18-25 με 2,74 και τέλος οι 26-35 με μέση τιμή 2,73.

Πίνακας 18. Αρνητικές πολιτισμικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία

	Ηλικίες δείγματος											
	18-25		26-35		36-45		46-60		60 και		Total	
	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N
Καταστροφή των μνημείων από τη μεγάλη	2,75	60	2,47	53	3,49	45	2,75	48	2,88	40	2,85	246
Οι κάτοικοι δεν μπορούν να γνωρίσουν τα μνημεία της περιοχής τους	2,52	66	2,08	52	2,80	54	2,56	48	2,35	46	2,47	266
Μέση τιμή ανά ηλικιακή κατηγορία	2,63	63	2,27	53	3,14	50	2,66	48	2,61	43	2,66	256

Στις αρνητικές πολιτισμικές επιπτώσεις η ηλικιακή κατηγορία 36-45 με μέση τιμή 3,14 προηγείται για να ακολουθήσει η κατηγορία ηλικιών 46-60 με μέση τιμή 2,66, η κατηγορία 60 και άνω με τιμή 2,61, η κατηγορία 18-25 με 2,63 και τέλος η κατηγορία 26-35 με 2,27.

Πίνακας 19. Αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις ανά ηλικιακή κατηγορία

	Ηλικίες δείγματος											
	18-25		26-35		36-45		46-60		60 και άνω		Total	
	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N	Mea n	N
Μόλυνση του περιβάλλοντος	3,70	70	3,68	60	3,80	64	3,91	65	2,95	55	3,63	314
Επιβάρυνση του περιβάλλοντος	3,58	74	3,90	59	3,78	63	3,94	67	3,29	49	3,71	312
Ρύπανση του περιβάλλοντος	3,86	71	3,73	59	3,76	62	3,89	66	3,35	49	3,74	307
Καταστροφή ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων	2,81	59	2,73	45	3,43	54	2,88	51	2,84	45	2,95	254
Μέση τιμή ανά ηλικιακή κατηγορία	3,49	69	3,51	56	3,69	61	3,66	62	3,11	50	3,51	297

Τέλος στις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις η ηλικιακή κατηγορία 36-45 έχει τη μεγαλύτερη μέση τιμή με 3,69 και ακολουθεί η κατηγορία 46-60 με 3,66, 3,51 οι ηλικίες 26-35, 3,49 η κατηγορία 18-25, μέση τιμή 3,51 η κατηγορία 26-35 και τέλος 3,11 η ηλικιακή κατηγορία 60 και άνω.

Κεφάλαιο 6: Συζήτηση και συμπεράσματα

Ο τουρισμός αποτελεί το σημαντικότερο κλάδο της ελληνικής οικονομίας με μεγάλη συμβολή στην απασχόληση, στη δημιουργία εισοδήματος, στο ισοζύγιο πληρωμών και στο ΑΕΠ. Η πορεία του τουρισμού τα τελευταία χρόνια είναι ανοδική και με εξαίρεση την περίοδο της υγειονομικής κρίσης με την πανδημία covid-19, ο αριθμός των αφίξεων και τα έσοδα για το κράτος αυξάνονται συνεχώς. Η Ελλάδα επιλέγεται από τους τουρίστες για διακοπές εξαιτίας του μεσογειακού κλίματος, της εκτεταμένης ακτογραμμής με τοπία απaráμιλλής ομορφιάς, καταγάλανες παραλίες και την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Η συνεχώς αυξανόμενη τουριστική κίνηση όμως σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να ξεπεράσει την φέρουσα ικανότητα μίας περιοχής δημιουργώντας προβλήματα στους κατοίκους των περιοχών υποδοχής.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε είχε ως στόχο την αναζήτηση της επίδρασης του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου. Η αλματώδης άνοδος του τουρισμού με τάσεις προς τον υπερτουρισμό αρχίζει να προκαλεί σκέψεις για την ποιότητα ζωής των κατοίκων υποδοχής των τουριστών. Το μεγαλύτερο πλήθος των ερευνών μέχρι σήμερα σχετίζεται με τις οικονομικές επιδράσεις του τουρισμού που αναμφισβήτητα ευνοούν την οικονομική ευημερία των κοινοτήτων υποδοχής χωρίς να παίρνουν σοβαρά υπόψη τους την επίδραση της τουριστικής κίνησης στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα και σύμφωνα με την βιβλιογραφία η αύξηση της τουριστικής κίνησης παγκοσμίως αποδεικνύεται ότι αποτελεί λύση σε περιοχές που δεν διαθέτουν άλλες πλουτοπαραγωγικές πηγές. Όμως η μεγάλη δύναμη του τουρισμού φαίνεται και από το γεγονός ότι και χώρες με ισχυρές οικονομίες επιζητούν τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού. Επίσης λόγω της ανόδου του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων πολλών χωρών δίνεται η δυνατότητα σε όλο και περισσότερο κόσμο να κάνει διακοπές και η τουριστική κίνηση αυξάνεται κατακόρυφα παγκοσμίως.

Όμως ο κορεσμός των τουριστικών περιοχών και ειδικά όταν ξεπερνιέται η φέρουσα ικανότητα υποδοχής μίας περιοχής αρχίζει να δημιουργεί προβλήματα στην ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής.

Μία έρευνα σε μεγαλύτερο δείγμα πληθυσμού και σε περισσότερες τουριστικές περιοχές μπορεί να αποκομίσει πολύτιμα συμπεράσματα για το πως θέλουν οι κάτοικοι τον τουρισμό στις περιοχές τους και πως αυτός θα αποδειχθεί πιο βιώσιμος για όλους τους επισκέπτες και τους κατοίκους υποδοχής.

Από την παρούσα έρευνα διεξήχθη το συμπέρασμα ότι οι κάτοικοι της πόλης του Ρεθύμνου είναι ικανοποιημένοι από την μέχρι τώρα τουριστική ανάπτυξη της πόλης τους και η ποιότητα ζωής τους δεν έχει επηρεαστεί αρνητικά. Είναι πεπεισμένοι ότι ο τουρισμός είναι απαραίτητος για την περιοχή τους και στηρίζονται σε αυτόν σε μεγάλο βαθμό. Ειδικά τα νεότερα άτομα καθώς και τα άτομα που εργάζονται στον τουρισμό έδειξαν μεγαλύτερη ικανοποίηση από την τουριστική ανάπτυξη της πόλης τους. Ο ρυθμός ανάπτυξης της τουριστικής κίνησης δεν ξεπερνάει την φέρουσα ικανότητα της πόλης και οι πολίτες αποκομίζουν τα θετικά οφέλη που τους αποφέρει ο τουρισμός. Αυτό συμβαίνει ίσως γιατί η πόλη του Ρεθύμνου είναι μία περιοχή που βρίσκεται μακριά από τα δύο μεγάλα αεροδρόμια της Κρήτης με την μεγάλη κίνηση, το λιμάνι της πόλης δεν το προσεγγίζουν μεγάλα κρουαζιερόπλοια και έτσι καταφέρνει να διατηρεί ένα συγκεκριμένο αριθμό τουριστών που δεν ξεπερνάει τα όρια της φέρουσας ικανότητας της περιοχής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι κάτοικοι να επωφελούνται από τις θετικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης χωρίς να ξεπερνιούνται τα όρια που θα επηρέαζαν αρνητικά την ποιότητα ζωής τους. Όμως η έρευνα αποδεικνύει ότι οι κάτοικοι είναι παράλληλα ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι στις περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις που μπορεί να επιφέρει ο τουρισμός. Γνωρίζουν ότι αν η τουριστική κίνηση αν αυξηθεί κατακόρυφα οι υπάρχουσες υποδομές δεν θα μπορέσουν να καλύψουν τις ανάγκες της. Αναζητούν την αειφόρο και βιώσιμη ανάπτυξη για να έχουν τα οφέλη του τουρισμού παράλληλα με μία καλή ποιότητα ζωής.

Οι κάτοικοι επιζητούν μία ισόρροπη ανάπτυξη με συνεχόμενη τουριστική κίνηση όλο το χρόνο και όχι εποχιακό τουρισμό με την ανισορροπία που δημιουργεί στο εργατικό δυναμικό. Η βιώσιμη και αειφόρος ανάπτυξη σεβόμενη το περιβάλλον είναι το ζητούμενο στην μελλοντική τουριστική ανάπτυξη. Μία ανάπτυξη που δίνει τη δυνατότητα οικονομικής ευμάρειας σε κάθε τουριστική περιοχή συνοδευόμενη από υποδομές και σεβόμενη τους κατοίκους των περιοχών υποδοχής. Στην αντίθετη περίπτωση με τη συνεχόμενη αύξηση του τουρισμού οδηγούμαστε σε πόλεις ασφυκτικά πιεσμένες από τις ορδές των τουριστών που θα δημιουργούν περισσότερα προβλήματα από τις οικονομικές ωφέλειες που θα προσφέρουν.

Η έρευνα σύμφωνα και με την βιβλιογραφία αποδεικνύει ότι ο τουρισμός έχει θετικές οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις όταν δεν ξεπερνάει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής. Το Ρέθυμνο είναι μία πόλη που εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό και μέχρι στιγμής οι αφίξεις του τουριστών δεν ξεπερνούν το όριο

που θα δημιουργούσε προβλήματα στην ποιότητα ζωής των κατοίκων. Όμως πρέπει να διατηρήσει αυτό το μέγεθος της τουριστικής ανάπτυξης αν θέλει να συνεχίσει να έχει μόνο θετικά οφέλη από τον τουρισμό. Διότι είναι πολύ εύκολο η ισορροπία μεταξύ της τουριστικής ανάπτυξης και των ικανοποιημένων πολιτών να ανατραπεί από μία ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη που θα επηρεάσει αρνητικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης.

Η πολιτεία ειδικά στη χώρα μας πρέπει να δει με τη δέουσα σοβαρότητα το θέμα της τουριστικής ανάπτυξης ώστε να η αύξηση των εσόδων στις τουριστικές περιοχές να συνοδεύεται με τη δημιουργία υποδομών, τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και την ισόρροπη ανάπτυξη σε όλες τις περιοχές τόσο τις παραθαλάσσιες όσο και στην ενδοχώρα ώστε να επωφελούνται οι κάτοικοι όλων των περιοχών από την τουριστική ανάπτυξη και παράλληλα να υπάρχει μία πιο ισόρροπη ανάπτυξη σε όλη την Περιφέρεια. Με αυτό τον τρόπο θα διασφαλίζεται και η ποιότητα ζωής των κατοίκων των περιοχών υποδοχής.

6.1. Περιορισμοί της έρευνας και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Ένας από τους βασικότερους περιορισμούς της έρευνας είναι ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε μία μόνο τουριστική πόλη χωρίς να περιλαμβάνει τουλάχιστον ολόκληρη την Περιφερειακή Ενότητα του Ρεθύμνου λόγω έλλειψης χρόνου. Βέβαια η στρωματοποιημένη έρευνα που έγινε είναι σε μεγάλο βαθμό αντιπροσωπευτική του πληθυσμού της πόλης του Ρεθύμνου.

Η εξέταση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων υποδοχής τουριστών είναι ένα αντικείμενο που δεν έχει εξεταστεί εκτενώς. Μέχρι σήμερα έχει δοθεί μεγάλο βάρος στις θετικές οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού σε μία περιοχή. Καθώς όμως το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων παγκοσμίως βελτιώνεται και δίνεται η δυνατότητα σε όλο και περισσότερους να ταξιδεύουν σε πολλές περιοχές που είναι κατεξοχήν τουριστικές εμφανίζονται φαινόμενα υπερτουρισμού με πολλές αρνητικές συνέπειες για τις περιοχές υποδοχής και τους κατοίκους τους. Η μεγάλη εισροή τουριστών επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη ζωή των κατοίκων των περιοχών υποδοχής και πρέπει να εξεταστούν διεξοδικά οι επιρροές που προκαλεί αυτή η κατάσταση. Η επέκταση της συγκεκριμένης έρευνας σε περισσότερες τουριστικές περιοχές και σε μεγαλύτερη κλίμακα μπορεί να αποτυπώσει καλύτερα τις

επιπτώσεις αυτές και πως αυτές μπορούν να μετριαστούν. Η βιώσιμη και αειφόρος και ισόρροπη ανάπτυξη είναι η λύση σε αυτές τις περιπτώσεις και οι εμπειριστατωμένες μελέτες πάνω στο θέμα αυτό θα βοηθήσουν ώστε οι ιθύνοντες να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα σοβαρά και να στραφούν σε ολοκληρωμένες λύσεις αναβάθμισης της ποιότητας ζωής των κατοίκων των τουριστικών περιοχών υποδοχής.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Insete, 2018. *Η συμβολή του τουρισμού στην Ελληνική οικονομία το 2018*. Ανακτήθηκε από https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/02/Tourism-and-Greek-Economy_2017-2018.pdf στις 20/11/2023
- Mosse C., Schnapp-Gourbeillon A. (1996). *Επίτομη Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας*. μτφρ. Λ. Στεφάνου, Αθήνα. Εκδόσεις Παπαδήμα.
- Βελισσαρίου Ε., (2000). *Μάνατζμεντ ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Βαρβαρέσος Σ., (2000). *Τουρισμός, έννοιες, μεγέθη, δομές*. Αθήνα. Προπομπός, σελ. 16-19.
- Λαγός, Δ. (2005), *Τουριστική οικονομική*, Αθήνα: Κριτική
- Τσάρτας, Π. (1987). *Κοινωνικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού στις αναπτυσσόμενες χώρες. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*. <https://doi.org/10.12681/grsr.659>
- Ψαθά, Ε., & Δέφνερ, Α. (2013). *Μέτρηση της Ποιότητας ζωής στις Ελληνικές πόλεις. Συγκριτική αξιολόγηση των τομέων της υγείας και της εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε από: http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/90_psatha_deffner_ersaGR13.pdf στις 22/10/2023

Ξενόγλωσση

- Ahmad, N., Youjin, L., & Hdia, M. (2022). The role of innovation and tourism in sustainability: why is environment-friendly tourism necessary for entrepreneurship? *Journal of Cleaner Production*, 379. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.134799>
- AlMasri, R., & Ababneh, A. (2021). Heritage management: Analytical study of tourism impacts on the archaeological site of umm Qais—Jordan. *Heritage*, 4(3), 2449–2469. <https://doi.org/10.3390/heritage4030138>

- Al-Saad, S., Al-Badarneh, M., & Al-Makhadmeh, A. (2018). Residents' Perceptions Towards Tourism and its Impacts on their Quality of Life in Aqaba City. In Human and Social Sciences (Vol. 45, Issue 1).
- Allirani, H., Dumka, A., & Verma, A. (2024). A framework for assessment of pedestrianization impacts on quality of life: Combining subjective and objective measures. *Cities*, 145. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104688>
- Aref, F., Rof Redzuan, M. ', & Gill, S. S. (n.d.). Asian Social Science Community Perceptions toward Economic and Environmental Impacts of Tourism on Local Communities (Vol. 5, Issue 7).
- Andereck, K.L., Valentine, K.M., Knopf, R.C. & Vogt, C.A. (2005). *Residents' perceptions of community tourism impacts. Annals of Tourism Research*, 32, 1056-1076.
- Archer B., Cooper C., Ruhanen L. (2005). The positive and negative impacts of tourism, In Theobald W.F. (Eds.), *Global Tourism*, 3rd Edition, Elsevier Butterworth Heinemann, pp. 79-102.
- Athula Gnanapala, W. K., & Sandaruwani, J. A. R. C. (2016). *Socio-economic Impacts of Tourism Development and Their Implications on Local Communities. International Journal of Economics and Business Administration*, 2(5), 59–67. <http://www.aiscience.org/journal/ijebahttp://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>
- Archer B., Cooper C., Ruhanen L. (2005). The positive and negative impacts of tourism, In Theobald W.F. (Eds.), *Global Tourism*, 3rd Edition, Elsevier Butterworth Heinemann, pp. 79-102.
- Bahamonde-Rodríguez, M., García-Delgado, F. J., & Šadeikaitė, G. (2022). Sustainability and Tourist Activities in Protected Natural Areas: The Case of Three Natural Parks of Andalusia (Spain). *Land*, 11(11). <https://doi.org/10.3390/land11112015>.
- Bayramoğlu, T., Onur Ari, Y., & Onur Ari, Y. (2015). The relationship between tourism and economic growth in Greece economy: a time series analysis. <https://www.researchgate.net/publication/311543836>

- Beerli, A. and Martin, J.D. (2004) *Factors Influencing Destination Image*. *Annals of Tourism Research*, 31, 657-681. <http://dx.doi.org/10.1016/j.annals.2004.01.010>
- Benzaghta, M. A., Elwalda, A., Mousa, M., Erkan, I., & Rahman, M. (2021). *SWOT analysis applications: An integrative literature review*. *Journal of Global Business Insights*, 6(1), 55–73. <https://doi.org/10.5038/2640-6489.6.1.1148>.
- Bertram, G. (2006). *Introduction: The MIRAB model in the twenty-first century*. In *Asia Pacific Viewpoint* (Vol. 47, Issue 1, pp. 1–13). <https://doi.org/10.1111/j.1467-8373.2006.00296.x>
- Boháč, A., & Drápela, E. (2022). *Overtourism Hotspots: Both a Threat and Opportunity for Rural Tourism*. *European Countryside*, 14(1), 157–179. <https://doi.org/10.2478/euco-2022-0009>
- Borsboom, D., van der Maas, H. L. J., Dalege, J., Kievit, R. A., & Haig, B. D. (2021). *Theory Construction Methodology: A Practical Framework for Building Theories in Psychology*. *Perspectives on Psychological Science*, 16(4), 756–766. <https://doi.org/10.1177/1745691620969647>.
- Bos, J. (2020). *Research Ethics for Students in the Social Sciences*. In *Research Ethics for Students in the Social Sciences*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-48415-6>
- Bran F., Marin D., Simon T. (1998), *Economoa*
- Bunghez, C. L. (2015). *The importance of tourism to a destination's economy*. <https://doi.org/10.5171/2016.143495>
- Campos, C., Gallego, M., Villanueva, P., Laso, J., Dias, A. C., Quinteiro, P., Oliveira, S., Albertí, J., Fullana-i-Palmer, P., Mélon, L., Sazdovski, I., Roca, M., Xifré, R., Margallo, M., & Aldaco, R. (2023). *Life cycle assessment to address the environmental impacts of tourism in a Spanish tourist destination: The case of Rias Baixas (Galicia) holidays*. *Science of the Total Environment*, 896. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.166242>
- Carneiro, M. J., & Eusébio, C. (2015). *Host-tourist interaction and impact of tourism on residents' Quality of Life* *Interação residente-visitante e impacto do turismo na Qualidade de Vida dos residentes*. In *Tourism & Management Studies* (Vol. 11, Issue 1).

- Chauma, E. C., & Ngwira, C. (2022). Managing a World Heritage Site in Malawi: do residents' sentiments matter? *Journal of Heritage Tourism*, 17(2), 142–157. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2021.1889571>
- Crompton J., (1979). *Motivations for pleasure vacation. Annals of Tourism Research*, October/December 1979, VI(4):408–424. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(79\)90004-5](https://doi.org/10.1016/0160-7383(79)90004-5)
- Daly, P., Dias, L., & Patuleia, M. (2021). Hasan Aydin The Impacts of Tourism on Cultural Identity on Lisbon Historic Neighbourhoods. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 8(1), 1–25. <https://doi.org/10.2307/48710270>
- Danchev, Παρατσιώκας (2012), *Η Επίδραση του τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία*, IOBE
- De Guimarães, J. C. F., Severo, E. A., Felix Júnior, L. A., Da Costa, W. P. L. B., & Salmoria, F. T. (2020). Governance and quality of life in smart cities: Towards sustainable development goals. *Journal of Cleaner Production*, 253. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.119926>
- Deery, M., Jago, L., & Fredline, L. (2012). Rethinking social impacts of tourism research: A new research agenda. *Tourism Management*, 33(1), 64–73. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.01.026>
- Dillimono, H. D. (2015). Travel, tourism, climate change, and behavioral change: travelers' perspectives from a developing country, Nigeria. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(3), 437–454. <https://doi.org/10.1080/09669582.2014.957212>
- Dogru, T., & Bulut, U. (2018). Is tourism an engine for economic recovery? Theory and empirical evidence. *Tourism Management*, 67, 425–434. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.06.014>
- Ferrante, M., Lo Magno, G. L., & De Cantis, S. (2018). Measuring tourism seasonality across European countries. *Tourism Management*, 68, 220–235. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.03.015>
- Garau-Vadell, J. B., Gutiérrez-Taño, D., & Díaz-Armas, R. J. (2023). The Moderating Role of Generation on Residents' Support for P2P Vacation Accommodations: Millennials versus Older Generations. *SAGE Open*, 13(1). <https://doi.org/10.1177/21582440231157606>

- Gupta, M. R., & Dutta, P. B. (2018). Tourism development, environmental pollution and economic growth: A theoretical analysis. *Journal of International Trade and Economic Development*, 27(2), 125–144. <https://doi.org/10.1080/09638199.2017.1346139>
- Mikhailenko, A. V., Ruban, D. A., Ermolaev, V. A., & van Loon, A. J. (2020). Cadmium pollution in the tourism environment: A literature review. *Geosciences (Switzerland)*, 10(6), 1–18. <https://doi.org/10.3390/geosciences10060242>
- Irawan, N. C., Hartoyo, E., Suswadi, & Mustaqim. (2022). Environmental management and stakeholder roles in sustainable tourism development: A feasibility study. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 1108(1). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/1108/1/012068>
- Hateftabar, F., & Chapuis, J. M. (2020). How resident perception of economic crisis influences their perception of tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 43, 157–168. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.02.009>
- Huang, Y., Guo, Q., & Xiao, M. (2021). The unbalanced development and trends of China's regional tourism. *National Accounting Review*, 3(1), 69–85. <https://doi.org/10.3934/NAR.2021003>
- Jebb, A. T., Ng, V., & Tay, L. (2021). A Review of Key Likert Scale Development Advances: 1995–2019. In *Frontiers in Psychology (Vol. 12)*. Frontiers Media S.A. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.637547>
- Juvan, E., Lesjak, M., Podovšovnik, E., & Jurgec, J. (2021). A destination's social sustainability: Linking tourism development to residents' quality of life. *Academica Turistica*, 14(1), 39–52. <https://doi.org/10.26493/2335-4194.14.39-52>
- Kataya, A. (2021). The impact of rural tourism on the development of regional communities. In *IBIMA Business Review (Vol. 2021)*. IBIMA Publishing. <https://doi.org/10.5171/2021.652463>
- Keles, R. (2012). *The Quality of Life and the Environment. Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 35, 23–32. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.02.059>

- Khan, A., Bibi, S., Lorenzo, A., Lyu, J., & Babar, Z. U. (2020). Tourism and development in developing economies: A policy implication perspective. Sustainability (Switzerland), 12(4). <https://doi.org/10.3390/su12041618>
- Kherrou, L., Hattab, S., & Rezzaz, M. A. (2020). ARCHAEOLOGICAL SITES AND TOURISM: PROTECTION AND VALORIZATION, CASE OF TIMGAD (BATNA) ALGERIA. GeoJournal of Tourism and Geosites. 28(1), 289–302. <https://doi.org/10.30892/gtg.2>
- Kim, K., Uysal, M., & Sirgy, M. J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? Tourism Management, 36, 527–540. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.09.005>
- Li, G., & Shahraki, A. A. (2022). Tourism Enterprises Marketing Management and Upgrading Situation of Tourist Sites to Achieve Sustainable Regional Economic Development. Sustainability (Switzerland), 14(23). <https://doi.org/10.3390/su142315913>
- Lickorish L, Jenkis. C. (2004). *An Introduction to Tourism*. Taylor & Francis Group.
- Lv, Z. (2019). Deepening or lessening? The effects of tourism on regional inequality. Tourism Management, 72, 23–26. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.11.009>
- Mamirkulova, G., Mi, J., Abbas, J., Mahmood, S., Mubeen, R., & Ziapour, A. (2020). New Silk Road infrastructure opportunities in developing tourism environment for residents better quality of life. Global Ecology and Conservation, 24. <https://doi.org/10.1016/j.gecco.2020.e01194>
- Mikhailenko, A. V., Ruban, D. A., Ermolaev, V. A., & van Loon, A. J. (2020). Cadmium pollution in the tourism environment: A literature review. Geosciences (Switzerland), 10(6), 1–18. <https://doi.org/10.3390/geosciences10060242>
- Nopiyani, N. M. S., & Wirawan, I. M. A. (2021). *The impact of tourism on the quality of life of communities in tourist destination areas: A systematic review*. In Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences (Vol. 9, Issue F, pp. 129–136). Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2021.5966>

- Palanski, M., Newman, A., Leroy, H., Moore, C., Hannah, S., & Den Hartog, D. (2021). Quantitative Research on Leadership and Business Ethics: Examining the State of the Field and an Agenda for Future Research. *Journal of Business Ethics*, 168(1), 109–119. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04267-9>
- Pace, D. S. (2021). Probability and non-probability sampling-an entry point for undergraduate researchrs. In *International Journal of Quantitative and Qualitative Research Methods* (Vol. 9, Issue 2). <https://ssrn.com/abstract=3851952>
- Perdue R.R., Long P.T. & Allen L. (1990). *Residence support for tourism perceptions and attitudes*, *Annals of tourism Research*, 14(3), 420-429.
- Phiri, A. (n.d.). Tourism and Economic Growth in South Africa: Evidence from Linear and Nonlinear Cointegration Frameworks.
- Pjanić, M. (2019). *Economic effects of tourism on the world economy* (pp. 291–305). <https://doi.org/10.31410/tmt.2019.291>
- Postma, A., & Schmuecker, D. (2017). Understanding and overcoming negative impacts of tourism in city destinations: conceptual model and strategic framework. *Journal of Tourism Futures*, 3(2), 144–156. <https://doi.org/10.1108/JTF-04-2017-0022>
- Uysal, M., Sirgy, M. J., Woo, E., & Kim, H. L. (2016). *Quality of life (QOL) and well-being research in tourism*. In *Tourism Management* (Vol. 53, pp. 244–261). Elsevier Ltd. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.07.013>
- United Nations World tourism Organization (UNWTO, 2005) *Glossary of tourism terms*. Ανακτήθηκε από <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> (πρόσβαση στις 15/11/2023)
- Rai Utama, I. G. B., Krismawintari, N. P. D., Komalasari, Y., & Sri Patni, N. L. P. S. (2022). Exploring Policies and Strategies to Minimize Economic Leakages in the Tourism Sector Experiences in Many Countries. *Baltic Journal of Law and Politics*, 15(2), 813–827. <https://doi.org/10.2478/bjlp-2022-001049>
- Ramkissoon, H. (2023). Perceived social impacts of tourism and quality-of-life: a new conceptual model. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(2), 442–459. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1858091>

- Roberts, T., Renda, A. I., Pinto, P., Corresponding, A., Contact, T., & Roberts, R. (2022). *Residents' Perceptions on Tourism Impacts and Quality of Life: The Case of Faro*. <https://doi.org/10.34623/z1zj-5q27>
- Salukvadze, G., & Backhaus, N. (2020). Is Tourism the Beginning or the End? Livelihoods of Georgian Mountain People at Stake. *Mountain Research and Development*, 40(1), R28–R36. <https://doi.org/10.1659/MRD-JOURNAL-D-19-00078.1>
- Santos-Júnior, A., Almeida-García, F., Morgado, P., & Mendes-Filho, L. (2020). Residents' quality of life in smart tourism destinations: A theoretical approach. *Sustainability (Switzerland)*, 12(20), 1–24. <https://doi.org/10.3390/su12208445>
- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333–339. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039>
- Surmeier, A. (2020). Dynamic capability building and social upgrading in tourism - Potentials and limits of sustainability standards. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(10), 1498–1518. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1744615>
- Tabash, M. I. (2017). International Journal of Economics and Financial Issues The Role of Tourism Sector in Economic Growth: An Empirical Evidence From Palestine. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7(2), 103–108. <http://www.econjournals.com>
- Taherdoost, H. (2019). What Is the Best Response Scale for Survey and Questionnaire Design; Review of Different Lengths of Rating Scale / Attitude Scale / Likert Scale. In *International Journal of Academic Research in Management (IJARM)* (Vol. 8, Issue 1).
- Telfer, D., & Sharpley, R. (2008). *Tourism and Development in the Developing World*. 1st ed. Oxon: Routledge.
- Thomas, F., Kapoor, A., & Marshall, P. (2013). Tourism development and behavioural changes: Evidences from Ratanakiri province, Kingdom of Cambodia. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 11(3), 208–219. <https://doi.org/10.1080/14766825.2013.829843>
- Zalaghi, H., & Khazaei, M. (2016). The Role of Deductive and Inductive Reasoning in Accounting Research and Standard Setting. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 8(1), 23. <https://doi.org/10.5296/ajfa.v8i1.8148>

- Zamani-Farahani, H., & Musa, G. (2012). The relationship between Islamic religiosity and residents' perceptions of socio-cultural impacts of tourism in Iran: Case studies of Sare'in and Masooleh. *Tourism Management*, 33(4), 802–814. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.09.003>
- Zhao, J., & Min Li, S. (2018). THE IMPACT OF TOURISM DEVELOPMENT ON THE ENVIRONMENT IN CHINA. *Acta Scientifica Malaysia*, 2(1), 1–4. <https://doi.org/10.26480/asm.01.2018.01.04>
- Zhuang, X, Yao, Y., & Li, J. (2019). Sociocultural impacts of tourism on residents of world cultural heritage sites in China. *Sustainability (Switzerland)*, 11(3) <https://doi.org/10.3390/su11030840>
- Wang, W., & Ma, H. (2015). On Econometric Analysis of the Relationship between GDP and Tourism Income in Guizhou, China. *International Journal of Business Administration*, 6(4). <https://doi.org/10.5430/ijba.v6n4p41>
- Wardana, I. M., Sukaatmadja, I. P. G., Ekawati, N. W., Yasa, N. N. K., Astawa, I. P., & Setini, M. (2021). Policy models for improving ecotourism performance to build quality tourism experience and sustainable tourism. *Management Science Letters*, 595–608. <https://doi.org/10.5267/j.msl.2020.9.007>
-

Παράρτημα Α: «Ερωτηματολόγιο»

“Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου”

Ονομάζομαι Παλτατσίδης Σταύρος, είμαι φοιτητής στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών "Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων" του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) και στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα "Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου", διεξάγω ποσοτική έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου.

Η συμμετοχή σας είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ολοκλήρωση της έρευνας μου. Η έρευνα είναι ανώνυμη και ο χρόνος συμπλήρωσης εκτιμάται στα 5 λεπτά.

Ευχαριστώ για τον χρόνο σας.

Με εκτίμηση

Σταύρος Παλτατσίδης

Αντιλήψεις των κατοίκων της πόλης του Ρεθύμνου σχετικά με τις επιπτώσεις του τουρισμού στην ποιότητα ζωής.

1. Πόσα χρόνια είστε κάτοικος της πόλης του Ρεθύμνου;

- Έως 5 χρόνια
- 6-10
- 11-20
- 20 και πάνω
- Δεν είμαι κάτοικος Ρεθύμνου

2. Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού στην τοπική κοινωνία στους παρακάτω τομείς.

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

- Βοηθάει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας
- Βοηθάει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου
- Δημιουργεί θέσεις εργασίας
- Βοηθάει στην αύξηση του εισοδήματος
- Βοηθάει στη δημιουργία υποδομών
- Προσελκύει περιφερειακές επενδύσεις
- Δημιουργεί πληθωρισμό και ακρίβεια
- Αυξάνει το κόστος διαβίωσης
- Η εποχικότητα του τουρισμού δημιουργεί ανισορροπία στο εργατικό δυναμικό

- Διαρροή εισοδήματος στο εξωτερικό
- Μη ισόρροπη ανάπτυξη
- Περιφερειακή ανισότητα

3. Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού στην τοπική κοινωνία;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα Πολύ

- Βοηθάει στη βελτίωση των υποδομών
- Βοηθάει στην ανάπτυξη του μορφωτικού επιπέδου
- Συγκρατεί τον πληθυσμό στην περιφέρεια
- Διευρύνει τις κοινωνικές σχέσεις
- Μειώνει τα κοινωνικά προβλήματα
- Απώλεια της τοπικής ταυτότητας
- Διάσπαση του κοινωνικού ιστού
- Αλλαγές στα ήθη και τα έθιμα
- Εγκατάλειψη παραδοσιακών επαγγελμάτων

4. Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι πολιτισμικές επιπτώσεις του τουρισμού;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

- Βοηθάει στη διατήρηση των πολιτιστικών μνημείων
- Δίνει τη δυνατότητα επαφής με τον πολιτισμό και την ιστορία μιας περιοχής

- Τα μνημεία θεωρούνται τουριστικοί πόροι
- Καταστροφή των μνημείων από τη μεγάλη επισκεψιμότητα
- Οι κάτοικοι δεν μπορούν να γνωρίσουν τα μνημεία της περιοχής τους

5. Ποιες είναι κατά τη γνώμη σας οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

- Προστασία σημαντικών φυσικών περιοχών
- Προστασία των αρχαιολογικών χώρων
- Βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος
- Αναβάθμιση του περιβάλλοντος
- Βελτίωση των υποδομών
- Δημιουργία οικολογικής συνείδησης
- Μόλυνση του περιβάλλοντος
- Επιβάρυνση του περιβάλλοντος
- Ρύπανση του περιβάλλοντος
- Καταστροφή ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων

Δημογραφικά χαρακτηριστικά

6. Ποιο είναι το φύλο σας

- Άνδρας
- Γυναίκα

7. Πόσο χρονών είστε;

- 18-25
- 26-35

- 36-45
 - 46-60
 - 60 και πάνω
8. Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;
- Απόφοιτος-η Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
 - Απόφοιτος-η Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
 - Απόφοιτος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
 - Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου
 - Κάτοχος διδακτορικού τίτλου
9. Το επάγγελμά σας σχετίζεται με τον τουρισμό;
- Ναι
 - Όχι

Ευχαριστούμε πολύ!